

Uluslararası Rekabet Gücünün Artırılmasında Temel Devlet Politikaları*

Ahmet Karaaslan**

Güner Tuncer***

Özet: Uluslararası rekabet gücü kavramı, bir ülkenin sahip olduğu firmaların uluslararası piyasalarda başarılı olma yeteneği ile birlikte devletin vatandaşlarının yaşam standartlarını ve yaşam kalitesini artırması anlamına gelmektedir. Bu bağlamda devletler ülkelerinin rekabet gücünü artırmak ve bu artışı sürdürülebilir bir hale getirmek için firma destekli ve piyasa ekonomisi tabanlı politikalar izlemelidir. Çalışmanın ilk kısmında rekabet gücü teorisi ve rekabet gücünü belirleyen faktörler ele alınmaktadır. Son kısmında ise uluslararası rekabet gücünün artırılmasında devletin izlemesi gereken roller açıklanmaktadır. Bir devletin temel varlık sebebi vatandaşlarının refah seviyesini ve yaşam kalitesini artırmak ve bu artışın sürdürülebilir olmasını sağlamaktır. Bu varlık sebebini gerçekleştirebilmenin yolu sürdürülebilir bir uluslararası rekabet gücü artışı yakalamaktır. Sürdürülebilir bir rekabet gücü artışı için devlet kamu kesiminin etkinliğini artırmaya ve makro ekonomik reformları oluşturulmasına ve sürdürülmesine yönelik olmak üzere iki temel politikayı gerçekleştirmelidir.

Anahtar kelimeler: uluslararası rekabet gücü, kamu kesiminin etkinliği, makro ekonomik reformlar

The Basic Politics of Government in Fostering International Competitiveness

Abstract: The concept of international competitiveness means the ability of achieving success of firms in one country in international markets, so as to provide country's people to improve their living standards and quality of life. In this context, governments must pursue market based economy policies in cooperation with firms to improve country's competitiveness and sustain this growth. In the first chapter of this study, competitiveness theory and factors which determine competitiveness are given. In the last part, the role of government fostering international competitiveness is explained. The basic existence reason of a government is to improve its citizens welfare and life quality and to achieve be sustainable them. The way of realizing this existence reason is to provide sustainable competitiveness increase. Government must improve public sector efficiency and build macro economic reforms and sustain it for sustainable competitiveness increase as two basic politics.

Keywords: international competitiveness, efficiency of public sector, macro economic reforms

GİRİŞ

Hızla küreselleşen ve büyük bir yapısal dönüşüm içerisinde bulunan dünya ekonomisinde yoğunlaşan rekabet ülkeler açısından en önemli olgu konumundadır. Ülkelerin vatandaşlarının refah seviyelerini artırabilmelerinin ana yolu ülkelerin rekabet güçlerini artırmaları ve bu artışı sürdürülebilir bir yapıya büründürmelerinden geçmektedir.

Maliye politikasının modern amacı olan ve küreselleşen dünyada devletlerin asıl üstlenmesi gereken rolün uluslararası rekabet gücünün artırılması olduğu gerçeğinden hareketle, ülkelerin vatandaşlarının yaşam standartlarını ve yaşam kalitesini artırabilmeleri için uluslararası rekabet gücünü artırmaları ve bu artışın sürdürülebilir olması ve uluslararası rekabet gücünü artıracak şekilde devletin kararlı ve sürdürülebilir bir biçimde rol üstlenmesi ile birlikte sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması ve gelecek kuşakların refahının artırılması mümkün olabilecektir.

Rekabet gücü kavramı üzerinde genel bir tanım birliğinden söz etmek oldukça zordur. Rekabet gücü kavramı kişilere ve kurumlara göre farklılık göstermektedir. Rekabet gücü kavramı firma, endüstri ve sanayi düzeyinde incelenecek

* Bu çalışma Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilen "Uluslararası Rekabet Gücünün Teşvikinde Devletin Rolü: Türkiye Örneği" başlıklı çalışmadan üretilmiştir.

** Prof. Dr., Dumlupınar Üniversitesi İ.İ.B.F. Maliye Bölümü

*** Arş. Grv., Dumlupınar Üniversitesi İ.İ.B.F. Maliye Bölümü

olup, rekabet gücünü etkileyen faktörler de mikro ve makro faktörler olarak aktarılmaya çalışılacaktır. Bir devletin temel varlık sebebi vatandaşlarının refah seviyesini ve yaşam kalitesini artırmak ve bu artışın sürdürülebilir olmasını sağlamaktır. Bu varlık sebebinin gerçekleştirilebilmenin yolu sürdürülebilir bir uluslararası rekabet gücü artışı yakalamaktır. Bu bağlamda devlet uluslararası rekabet gücünü artırmada kamu kesiminin etkinliğini artırmaya yönelik ve makro-ekonomik reformların oluşturulması ve sürdürülmesi olmak üzere temel iki politika üzerinde yoğunlaşmalıdır.

REKABET GÜCÜ TEORİSİ

Kavramsal perspektiften genel bir literatür taraması yapıldığında rekabet gücü kavramı üzerinde ortak bir tanım birliğinden söz etmek zordur (Bknz Tablo 1). Kullanılan ölçütlere, bakış açılarına (mikro veya makro düzey) ve ele alınan alana (firma, endüstri veya ülke) göre rekabet gücü kavramı farklı tanımlanabilmektedir (IDABC, 2005: 6; Aktan ve Vural, 2004a:11). Rekabet gücü farklı düzeylerde olmak üzere ulusal, endüstriyel ya da firma; bunun yanında, yerel, bölgesel ve uluslararası olarak da değerlendirilmektedir (Baron, 1997). Araştırmacı ve bilim adamlarının rekabet gücüne çok yönlü yaklaşımları ve konuyu farklı açılardan ele almaları, rekabet gücü kavramının literatürde tartışılır bir kavram olmasına ve konunun sürekli gündemde kalmasına neden olmaktadır (Çivi, 2001:22).

Tablo 1. Rekabet Gücü – Düşüncelerin Çeşitliliği

Rekabet gücü tanımları	Tanımı Yapan
Bir ülkenin kişi başına düşen GSYİH'ni yüksek oranda sürdürebilme yeteneğidir.	World Economic Forum, Global Competitiveness Report, 1996, pg.19.
Rekabet gücü mutlak değil, görecelidir. İştirakçilerin ve rekabet ortamındaki tüketicilerin değerlerine, rekabet ortamındaki etki-tepki yeteneği ile oluşan finansal güce ve uygulanan gerekli stratejik değişikliklerdeki insan potansiyeli ve teknolojiye göre değişmektedir. Eğer uygun bir denge, çatışmacı doğası olan bu faktörler arasında odaklanıldığı takdirde rekabet gücü sürdürülebilir.	Feurer, R. and Chaharbaghi, K., "Management Decision", 1994, Vol.32, No. 2, pp. 49
Ulusal rekabet gücü, bir ülkenin uluslararası ticarete ürünleri yaratabilme, üretebilme, dağıtabilme ve/veya sunabilme yeteneğidir.	Scott, B.R. and Lodge, G.C., "US Competitiveness in the World Economy", 1985, pg.3.
Rekabet gücü hem etkiyi (mümkün olan en düşük maliyetlerle amaçlara ulaşma) hem de etkinliği içermektedir. Önemli olan kritik endüstriyel amaçların seçimidir.	Buckley, P.J. et al, "Measures of International Competitiveness: A Critical Survey", Journal of Marketing Management, 1988.
Rekabet gücü verimlilik, etkinlik ve kârlılığın unsurlarını ifade etmektedir. Rekabet gücü en güçlü anlamıyla, hedeflenen amaçları gerçekleştirmek için yaşam standardını yükseltmek ve sosyal refahı artırmak için kullanılan bir araçtır. Rekabet gücü, küresel olarak, uluslararası uzmanlaşma bağlamında verimlilik ve etkinlik artışı ile insanların kazançlarının enflasyonist olmayan bir yolla artırma temelini sağlamaktadır.	Competitiveness Advisory Group, (Ciampi Group), "Enhancing European Competitiveness". First report to the President of the Commission, the Prime Ministers and the Heads of State, June 1995.
Rekabet gücünün temel anlamı yaşam standardını yükseltmek, işsizlere iş sağlamak ve yoksulluğu yok etmek olmalıdır.	Competitiveness Advisory Group, (Ciampi Group), "Enhancing European Competitiveness". Second report to the President of the Commission, the Prime Ministers and the Heads of State, December 1995.
Rekabet gücü, serbest ticaret ve adil piyasa koşulları altında bir ülkenin uluslararası piyasa koşullarına uygun mal ve hizmet üretebilmesi ve aynı zamanda vatandaşlarının uzun dönemde reel gelirlerini artırmaya odaklanabilmesidir.	OECD.
Endüstriyel rekabet gücü bir firmanın veya endüstrinin dış rakiplerinden kaynaklanan zorluklarla mücadele edebilme yeteneğidir.	US Department of Energy.

Uzun vadede vatandaşların yaşam standartlarını yükseltip, sürdürülebilirliğini sağlayarak uluslararası piyasa koşullarına uygun bir şekilde mal ve hizmet üretebilme yeteneğidir.	The First Report to the President and Congress, 1992. US Competitiveness Policy Council.
Bir firma yurtiçi ve yurtdışı rakiplerine göre daha kaliteli ve ucuza mal ve hizmet üretirse rekabetçi olabilir. Rekabet gücü, bir firmanın uzun dönem kârı ve çalışanlarının ücretlerini ödeme ve sahiplerine üst düzey kâr sağlayabilme yeteneği ile eşanlamlıdır.	Report of the Select Committee of the House of Lords on Overseas Trade, 1985.
Firma düzeyindeki rekabet avantajı, tüketicilerin satın alma tercihlerinde istekli oldukları sürekli ve kârlı mal ve hizmetleri rakiplerinininki gibi teslim edebilme yeteneğidir.	Department of Enterprise, Trade and Employment, UK.

Kaynak: (Garelli, 2006:616-617)

Uluslararası rekabet gücü (URG) kavramı firma, endüstri ve ulusal (uluslararası) düzeyde olmak üzere üç kategoride tanımlanabilmektedir. Firma düzeyinde URG kavramı için de araştırmacı ve yazarlar tarafından farklı görüşler ortaya atılmıştır. Tablo 2’de firma düzeyinde URG tanımını için yapılmış olan çalışmalar özetlenmektedir.

Tablo 2. Firma Düzeyinde Rekabet Gücü Tanımları

Yazar(lar)	Yıl	Tanımlar
President’s Commission on Industrial Competitiveness	1985	Bir firmanın, yurtiçi veya yurtdışı rakiplerinden daha düşük maliyetle ya da daha üstün kalitede mal veya hizmet üretmesidir.
World Economic Forum	1989	Girişimcilerin rakiplerine kıyasla fiyat ve fiyat dışı özellikleri açısından daha çekici olan mal ve hizmetleri dizayn etme, üretme ve satma yeteneğidir.
Sharples, Milham	1990	Üretilen ürün ya da hizmetlerin mümkün olan en uygun fiyatlarla, uygun zamanda ve uygun yerde müşterilerine teslim edilmesi, bu işlemler sırasında en azından tüketilen kaynakların fırsat maliyeti kadar kazancın elde edilmesidir.
Ghose, Kharas	1993	Firmanın, yerli ve yabancı rakip firmalara kıyasla, ürün fiyatı ve/veya ürün kalitesi tesliminde dakiklık ve satış sonrası servis gibi fiyat-dışı unsurlar açısından şu anda ve gelecekte aynı durumda veya rakiplerinden daha üstün olmasıdır.
Feurer, Chaharbaghi	1994	Müşteri değerleri, hissedar değerleri ve organizasyonun değişen rekabetçi ortamı içinde faaliyet gösterme ve bu ortama tepki verme kabiliyetidir.
TÜSİAD	1997	Müşterilerin şirketin sunduğu mal ve hizmetlerin alternatifleri karşısında tercih etmelerini sürdürülebilir bazda sağlama yeteneğidir.
Cockburn, Siggel, Coulibaly, Vezina	1998	Firmaların belirli bir pazarda ürünlerinin rakiplerinin fiyatlarına eşit ya da daha düşük bir fiyatla satabilme yeteneğidir.

Kaynak: Tarafımızdan derlenmiştir.

Endüstriyel rekabet gücü, ihracata yönelik sanayileşme politikaları izleyen ülkeler için önemli bir konu teşkil etmektedir. Bireysel firmalar global piyasalarda mal üretilip rekabet ettikleri için endüstriyel rekabet gücü analizi firmaların kolektif performans katılımını dikkate almak durumundadır (Sirikrai and Tang, 2006:71-72). Endüstri düzeyinde rekabet gücü, ülke firmalarının yabancı rakipler karşısında (ya da karşılaştırmalı) koruma ve sübvansiyon olmadan sürdürülebilir bir başarıya ulaşmalarıdır şeklinde de ifade edilebilir (Blunck, 2006:1). Ayrıca endüstri düzeyinde rekabet gücü, açık ticarete sahip olan diğer bölge veya ülkelerdeki aynı endüstrilerin karşılaştırmalı olarak tespit edilebilmesidir¹.

Endüstriyel rekabet gücü, benzer mallar üreten firmaların oluşturduğu gruplar olarak tanımlanabilen ilgili endüstrilerin kendi mallarını ihraç edebilme yeteneğidir şeklinde genel bir bakış açısıyla da ifade edilebilir (IEA, 2005:18). Genel olarak, “endüstri düzeyinde rekabet gücü, bir endüstrinin rakiplerine eşit ya da daha üst düzeydeki bir verimlilik düzeyinde uluslararası piyasanın gereklerine uygun mal ve hizmet üretebilme ve daha düşük

¹ <http://www3.unicatt.it/unicattolica/dipartimento/DISES/allegati/wpdepperucerrato32.pdf> (09.07.2008)

maliyetlerle uluslararası piyasaların standart ve taleplerine uygun mal ve hizmetleri üretebilmesini sağlayan icat ve yenilikleri gerçekleştirme yeteneğidir” (Aktan ve Vural, 2004a:16).

Ulusal (Uluslararası) düzeydeki rekabet gücü, ülke vatandaşlarının hayat standartlarını yüksek bir seviyeye getirme başarısı olarak tanımlanabilir. Tüm ülke vatandaşlarının yüksek yaşam standardı seviyesi, verimlilik artışında meydana gelen sürekli gelişmelerle sürdürülebilir. Ulusal düzeydeki rekabet gücü, ülke yaşam standardının büyüme seviyesi, toplam verimlilik artışı ve ülke firmalarının ihracat ya da doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile dünya piyasalarına girişlerini artırma yeteneği ile ölçülür (Blunck, 2006:1-2).

Bir ülkenin uluslararası rekabet gücü, kendi ülke sınırları içinde üretim yapan ve ihracat yoluyla sunumda bulunan firmaların kendi ihracat performansı ile ölçülen, ülkedeki bütün firmalarının toplam ihracat performansdır (Nachum et al., 2001:279). Uluslararası rekabet gücü konusu yeni inceleme konularını ortaya çıkarmakta ve daha çok değişkenin dikkate alınmasını önemli hale getirmektedir. URG, firma kapasitesinin dış piyasalardaki rakiplerine oranla daha fazla performansa ulaşması ve gelecekte yüksek performansını sürdürebilmesi olarak tanımlanabilir².

“Bir ülkenin rekabet gücüne sahip olduğunu söyleyebilmek için rakiplerine kıyasla yaşam kalitesinde veya reel milli gelirden artış ile ifade edilebilen bir ekonomik performansa sahip olması gereklidir. Ülke, bu ekonomik performansı yabancı üreticilerle rekabet ederken (açık piyasa koşullarında) göstermeli ve rekabet gücünde meydana gelen kısa vadeli iyileşmelerin uzun vadede ekonomik performansının sürdürülebilirliğini tehlikeye atacak dengesizliklere yol açmaması gerekir” (Vural, 2006:181).

ULUSLARARASI REKABET GÜCÜNÜ BELİRLEYEN FAKTÖRLER

Uluslararası rekabet gücünü belirleyen faktörler iktisadi yaklaşımlara göre ve ekonomik faktörlere göre incelenebilir. İktisadi yaklaşımlara göre uluslararası rekabet gücünü belirleyen faktörler rekabet gücü teorisinde önemli yere sahip olan Adam Smith’in Mutlak Üstünlük, David Ricardo’nun Karşılaştırmalı Üstünlük, Heckscher-Ohlin-Samuelson Teoremi, Paul Krugman’ın Yaklaşımı, Michael Porter’in Elmas Modeli ve Cho ve Moon’un Dokuz Faktör Modeli gibi temel düşünceler ile açıklanmaya çalışılacaktır.

Adam Smith’e göre merkantilist düşüncedeki en önemli problem, bir ülkenin ticaretten kazançlı çıkabilmesi için diğer ülkelerin kaybetmesi gerektiği (sıfır toplamlı oyun) düşüncesidir. Smith bu görüşe karşı çıkarak, pozitif toplamlı oyunla, ülkelerin ticaret yaptığı ülkeler ile birlikte aynı anda ve karşılıklı fayda elde edebileceklerini ileri sürmektedir (Cho and Moon, 2005:5). Adam Smith ticaretin temelini, ülkelerden her birinin belirli bir malın üretiminde mutlak üstünlüğe sahip olmasına dayandırmaktadır (Soeren, 2002:90).

Adam Smith mutlak üstünlük teorisi ile serbest ticaret ve uluslararası uzmanlaşmanın yararlarını açıklamaktadır. Smith’e göre bir ülke karşı ülkeye göre hangi malı daha düşük maliyetle üretiyorsa, o malın üretiminde uzmanlaşmalı ve bunları ihraç ederek pahalıya üretebildiklerini dış ülkelere ithal etmelidir (Seyidoğlu, 2003:17). “Adam Smith’in anladığı anlamda üstünlük, bir malın diğer ülkelere göre bir ülkede daha üretken üretilmesidir. Bu şekilde uluslararası uzmanlaşma sonucunda, üretim faktörleri ülkeler arasında daha etkin bir şekilde kullanılacak ve dünya üretiminde artış sağlanacaktır” (Karluk, 2003:14).

Karşılaştırmalı üstünlükler teorisine göre, bir ülke herhangi bir malda mutlak üstünlüğe sahip olmasa bile bu ülke diğer ülkelerle yapacağı uluslararası ticaret ile fayda sağlayabilecektir (Cho and Moon, 2005:7). “Eğer bir ülke bazı malların üretiminde diğer mallara göre daha yüksek oranlarda verimli ise (maliyetleri düşük), neden daha az üstün olduğu alanlarda üretim yaparak kaynaklarını israf etsin. Bunun için en iyi politika, ilgili ülkenin karşılaştırmalı olarak en etkin olduğu alanların üretiminde uzmanlaşması ve bunları ihraç ederek göreceli pahalıya üretebildiklerini diğer ülkelere ithal etmesidir” (Seyidoğlu, 2003:18-19).

Heckscher-Ohlin-Samuelson (HOS) modeli faktör yoğunluklarının farklı olmasını ticaretin ortaya çıkmasındaki temel neden olarak kabul etmektedir (King, 2004). HOS modeli Heckscher-Ohlin Teorisi, Faktör Fiyat Eşitliği Teorisi, Stolper-Samuelson Teorisi ve Rybczynski Teorisinden oluşmaktadır.

² <http://www3.unicatt.it/unicattolica/dipartimento/DISES/allegati/wpdepperucerrato32.pdf> (09.07.2008)

Heckscher-Ohlin teoremine göre, ülkeler en yoğun hangi üretim faktörüne sahiplerse o üretim faktörleri ile en iyi şekilde donatılmış olan malları ihraç etmelidirler (Winters, 1991:31). H-O modeli ülkeler arasında teknolojik farklılıkların olmadığı varsayımına dayanır. Bu varsayımdan hareketle karşılaştırmalı üstünlüğün, üretim faktörlerinin görece faktör yoğunluğuna dayandığını öne sürmektedir. Ülkeler faktör yoğunluğuna sahip oldukları üretim alanlarında uzmanlaşarak bu alanlarda maliyet avantajına sahip olurlar ve dış ticarete rekabetçi bir üstünlük elde edebilirler (Seyidoğlu, 1998:69; Vural, 2006:182).

Faktör fiyat eşitliği teoremine göre serbest dış ticaret, ülkeler arasında faktör fiyatlarını belli varsayımlar altında eşitlet ve bu bakımdan uluslararası serbest faktör hareketliliği ile aynı sonuçlar elde edilir (Seyidoğlu, 2003:69; Karluk, 2003:39). “Uygulamada, ülkelerin dış ticareti kısıtlayıcı politikaları, üretim fonksiyonlarının ülkeler arasındaki farklılığı, üretim faktörlerinin homojen olmaması ve sendikaların etkisi gibi faktörler nedeniyle dış ticaret yapan ülkelerde faktör fiyatları birbirine eşit değildir” (Aktan ve Vural, 2004a:21).

Stolper-Samulson teoremine göre serbest ticaret, ihracat endüstrilerinde yoğun kullanılan faktörün lehinedir. Korumacılık ise ithalata rakip endüstride yoğun olarak kullanılan faktörün lehinedir. Serbest ticaret, bol olan üretim faktörüne dayalı sektörlerdeki kazancı artırırken, kıt olan üretim faktörlerine dayalı sektörlerdeki kazancı azaltmaktadır (Stolper and Samuelson, 1969, Yarbrough and Yarbrough, 2005).

Rybczynski teoremine göre, “yalnız bir faktörün arttığı durumlarda bu faktör üretim teknolojisinin, onu yoğun biçimde gerektirdiği endüstride kullanılacak, arzı sabit olan faktöre yoğun ihtiyaç duyulan endüstride ise üretim düşecektir” (Seyidoğlu, 2003:74).

Paul Krugman’a göre rekabet gücü kavramı ülke düzeyinde kullanılması durumunda herhangi bir anlamı olmayan, sadece verimlilik kavramının başka bir ifadesi durumunda kullanılan bir kavram olduğunu düşünmektedir (Krugman, 1994:28–44). Krugman’a göre rekabet gücü üç tehlike içermektedir. Birincisi, ülkenin rekabet gücünü artırmak için harcanan para boşa gidebilir. İkinci olarak, korumacılık ve ticaret savaşlarına, son olarak ise başarısız kamu politikalarına neden olabilir. Krugman’a göre bir ülkenin ekonomik güçleri, dünya piyasalarındaki başarısı ile değil yurtiçi verimliliğine göre belirlenmelidir. Krugman rekabet gücü takıntısının tehlikeli olduğunu düşünmekte ve verimlilik üzerine odaklanılması gerektiğini savunmaktadır (Cho and Moon, 2005:21).

Porter’in tezine göre yüksek yoğunluktaki yerel rekabet uluslararası başarıya neden olmaktadır. Porter’in paradigması uluslararası rekabet avantajı, en iyi şekilde elmas modeli ile açıklanabilir. Elmas modeline göre yerel rekabet koşulları anahtar unsurlardan oluşmaktadır. Eğer başarı sürdürülmek isteniyorsa bu koşulların (Firma stratejisi, yapısı ve rekabeti, Faktör koşulları, Talep koşulları, İlgili ve destekleyici endüstriler) tamamı teşvik edilmelidir (Porter, 1990a:4).

Porter, rekabet avantajı teorisinin son aşamasının analiz oluşumu olan ekonomik gelişmeyi, ülkeler ve ulusal farklılıklarda refah ve büyüme üzerinde açıklamaktadır. Porter’in analizinde ulusal refah tamamen rekabet avantajının gelişimine bağlıdır. Sürdürülebilir rekabet avantajı, firmaların gelişimine ve firmaların geliştirilmiş üretim faktörleri üzerindeki inovasyon ve yatırımlara dayanan rekabet avantajlarına bağlıdır. Ulusal düzeyde bu yöntemler emek verimliliğini geliştirir ve kişi başına düşen reel geliri artırır. Ayrıca bu gelişim endüstrilerin ve faaliyetlerin değişen ulusal bir kompozisyonunu kapsamaktadır. Firmalar kendi geliştirdikleri daha fazla sermaye ve teknoloji yoğun olan çok fazla fiyat odaklı endüstrilerde rekabet avantajlarını kaybederler. Endüstri içerisinde firmalar daha fazla farklılaşmış segmentlere doğru hareket ederler. Firmalar daha düşük teknolojik faaliyetlerini deniz aşırı ülkelere taşıyarak ve kendi yönetim merkezlerinde (home base)³ uzmanlığın ve kalitenin en üst seviyesinde gerekli olan faaliyetleri yoğunlaştırırlar (Grant, 1991: 539). Porter’in dört aşamalı gelişim yöntemi tablo 3’te özetlenmektedir.

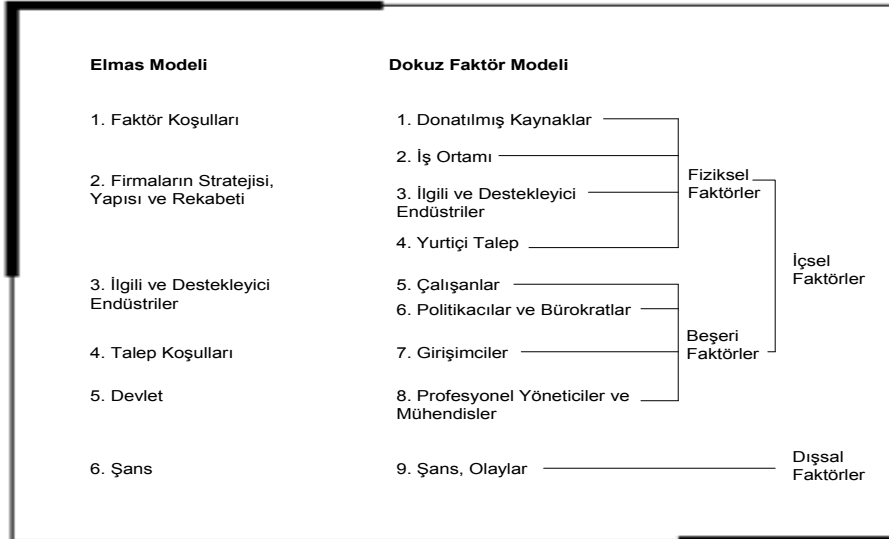
³ Yönetim merkezi (home-base): Teşebbüsler için gerekli olan rekabet avantajını oluşturan ve sürdüren ülke (Porter, 1990b:19).

Tablo 3. Ulusal Rekabet Gelişiminin Aşamaları

Gelişim Faktörleri	Rekabet Avantajının Kaynakları	Örnekler
Faktör Koşulları	Temel üretim faktörler (Ör: doğal kaynaklar, coğrafik konum, vasıfsız işgücü)	1980 öncesi: Kanada Avustralya, Singapur, Güney Kore
Yatırım	Sermaye donatımında yatırım ve deniz aşırı ülkelerden teknoloji transferi. Tüketicimin üzerinde yatırım lehine ulusal mutabakat gereksiniminin diğer oluşumu.	1960'lı yıllar boyunca Japonya. 1980'li yıllar boyunca Güney Kore'nin geniş iç pazarı, risklerin kabulü.
İnovasyon	Yeni teknoloji oluşumunun sürdürülmesi için ulusal avantajın tüm dört belirleyicisinin etkileşimi.	1970'li yılların sonlarından buyana Japonya, 1970'li yılların başından buyana İtalya, büyük savaş sonrası dönemin büyük bir bölümü boyunca İsveç ve Almanya.
Refah	Elmas modelinin canlılığına sebep olan refah yönetimi üzerindeki ehemmiyet tersine dönerse: tıkanmış inovasyon rekabet avantajını yıpratır, geliştirilmiş faktörlerdeki yatırımlar yavaşlar, rekabet azalır ve bireysel motivasyon eksilir.	Savaş sonrası dönemde Birleşik Krallık, 1980'den buyana A.B.D., İsviçre, İsveç ve Almanya.

Kaynak: (Grant, 1991:540)

Dokuz faktör modeli ile Porter'ın elmas modeli arasındaki fark faktörlerin dağılımı ve yeni faktörlerin eklenmesidir (Bknz. şekil 5). Elmas modeli hem doğal kaynakları hem de emeği faktör koşulları içinde barındırmaktadır. Fakat dokuz faktör modeli ise emeği çalışanlar kategorisi içine koyarken doğal kaynakları da donatılmış kaynakların altına yerleştirmektedir. Beşeri faktörler uluslararası rekabet gücünü elde etme amacı ile birlikte fiziksel faktörleri seferber etmektedir.

Şekil 1. Elmas ve Dokuz Faktör Modellerinin Karşılaştırılması

Kaynak: (Cho and Moon, 2005:143)

Ekonomik tarife göre rekabet gücünü belirleyen faktörler mikro (firma) düzeyde ve makro (ulusal-ülkelerarası) düzeyde olmak üzere iki ana grupta ele alınabilir (Vural, 2006:185). Mikro (firma) düzeyde rekabet gücünü

belirleyen temel faktörler, fiyat ve maliyet rekabetini belirleyen faktörler, yani verimlilik, fiyatlar, ücretler ve maliyetler ile fiyat dışı rekabeti gündeme getiren ürün ve hizmetlerde farklılık yenilik, kalite gibi etkenlerden oluşur (Vural, 2006:185). Mikro açıdan rekabet gücünü belirleyen faktörler Tablo 4'te özetlenmektedir.

Tablo 4. Mikro Düzeyde Rekabet Gücünü Belirleyen Faktörler

Mikro Düzeyde Rekabet Gücünü Belirleyen Faktörler	
1/ bir firmanın rekabet gücünün asli kaynakları, bir firmanın rekabet potansiyelinin sıralaması	
<p><u>Bir firmanın kaynakları</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •maddi: gayrimenkul, mali ve beşeri varlıklar •manevi: <ul style="list-style-type: none"> - bilgi - itibar - organizasyon kültürü - beşeri sermaye - fikri mülkiyet hakları - ticari markalar 	<p><u>Bir firmanın kapasitesi ve veterliliği</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •öğrenme yeteneği •yenilikçilik •girişim •ilişki oluşturabilme yeteneği: firma-çalışanlar ve firma-piyasa arasında
2/ Bir firmanın rekabet gücü koşullandırılmaları	
<p><u>İçsel faktörler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •firma mülkiyetinin karakteri •yönetim ve organizasyon sistemi •pazarlama, özellikle firma-piyasa ilişkisinin oluşturulması bağlamında •çalışanların nitelikleri •üretim kararları 	<p><u>Piyasa faktörleri</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •piyasa arzının büyüklüğü •talep faktörleri •mal ve hizmet fiyatları •mal ve hizmet kalitesi •bir mal ya da hizmet satışının koşulları •piyasa rekabetinin yoğunluğu (rakipler tarafından gerçekleştirilen stratejiler)
<p><u>Dışsal faktörler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •kurallar: teknik, ekolojik, yasal •bir firmanın yönetim-organizasyon ve tasarım koşulları •yerli bir şubenin düzenlenme biçimi (destekleyici ve ilgili şubeler) •üretim faktörleri donatımı 	<p><u>Piyasa dışı faktörler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> •üretim kaynakları yapısının büyüklüğü, kullanım etkinliği •sosyo-ekonomik sistem •ekonomi politikası (mali, para, döviz, eğitim) •sosyal sermaye •rekabet politikası •işletmenin kurumsal çevresi •altyapı devleti (temel, teknolojik, ekolojik) •sosyal değerlerdeki değişiklikler •kayıt dışı ekonomi •borçlanma=gelir üzerindeki harcamalar, teknik yöntem

Kaynak: <http://mikro.univ.szczecin.pl/bp/pdf/45/4.pdf> (17.07.2008)

Uluslararası rekabet gücünü belirleyen makro-ekonomik faktörler iş ve çalışma ortamı, ekonomik ve teknolojik altyapı, eğitim ve öğretim, girişimcilik ve işletme gelişimi, yenilikçilik ve yaratıcılık, kamusal politikalar, verimlilik, fiyatlar, maliyetler ve kalite gibi faktörlerden oluşmaktadır (NCC, 2004).

İş ve Çalışma Ortamı

İstikrarlı ve sağlam bir iş ve çalışma ortamı uluslararası rekabet gücünün makro bazda temel belirleyicilerinden birisidir. İş ve çalışma ortamının elverişli olabilmesi için yerel rekabetin yeterli düzeyde olması, regülasyon politikalarının rekabet gücünü arttıracak şekilde teşvik edici ve kolaylaştırıcı olması, iş gücü piyasasında emek arz ve talebinin değişen piyasa koşullarında birbirine hızla uyum sağlaması ve yüksek kalitede beşeri sermaye ile düşük

işsizliğin bir arada olması, makro ekonomik istikrarın sağlanması, ticari dışa açıklıktaki artışın sağlanması ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ülkeye çekilmesi gerekmektedir (NCC, 2004; Vural, 2006:186; Aktan ve Vural, 2004b:83-97; Ul Haque, 1995:49).

Ekonomik ve Teknolojik Altyapı

Ekonomik altyapı bir ekonominin etkin işleyişi için ihtiyaç duyulan fiziksel altyapının tüm formlarını işaret etmektedir. Ekonomik altyapının kilit unsurları ulaşım, enerji, iletişim ve konut altyapılarını içermektedir. Teknolojik altyapı, modern bir ekonomideki altyapı ağının önemli bir parçasıdır ve bu durum her geçen gün daha da artmaktadır. Ayrıca teknolojik altyapı geniş bir servis ağı ve tesisi, özellikle bilgi ve iletişim altyapısı (geniş bant vs.), araştırma merkezleri ve teknoloji parklarını ifade etmektedir (NCC, 2004). Ekonomik ve teknolojik altyapının kalitesindeki artış firmaların daha düşük maliyette üretim yapmasını, daha hızlı bir şekilde küresel piyasalara ulaşmasını sağlayarak firmaların rekabetçi avantaj elde etmelerini kolaylaştırır. “Rekabet avantajı, mevcut teknolojilerin etkin ve yenilikçi uygulamaları üzerine inşa edilebilir” (Garelli, 2006:612).

Eğitim ve Öğretim

Eğitim ve öğretim rekabet gücünün önemli faktörlerinden biridir. Çünkü bilgi rekabetin temeli konumundadır. Eğitim, ekonomik performansın önemli bir noktasını oluşturmaktadır. Eğitim kişisel geliri arttırmakta ve bir ülkenin ortalama eğitim seviyesindeki artış, toplam çıktı miktarını pozitif yönde etkilemektedir (Kruger and Lindahl, 1999:327-330). Pozitif ekonomik sonuçlardaki bulgulara göre eğitime yapılan yatırımların yüksek seviyelerde olması bazı sosyal faydaların (arttırılmış sosyal içerme, daha düşük suç oranı, indirgenmiş refah bağımlılığı ve daha iyi sağlık koşulları) artmasına öncülük etmektedir (EC, 2003:163).

Girişimcilik ve İşletme Gelişimi

Girişimcilik, risk alma ve inovasyon ile nitelendirilen yeni firmalar yaratma yöntemidir. İşletme gelişimi, yeni kurulan veya var olan firmaları daha büyük çapta uluslararası ticaret yapan firmalar haline getirme yöntemidir (NCC, 2004). Rekabet gücünü arttırmak isteyen firmalar teknik altyapılarını geliştirmeli, kaynaklarını daha yüksek katma değer üreten faaliyetlere yönlendirmeli, kendi bünyelerinde yeni teknolojiler geliştirmeli veya dışarıda üretilen teknolojileri adapte etmeli, uygun niteliklere sahip beşeri sermayeyi üretme, kendisine çekme ve elde tutma yeteneğine sahip olmalı, firmanın lojistiğini yönetme ve arz zinciri ağını oluşturma ve iyileştirme yeteneğine sahip olması gereklidir (Vural, 2006:187-188).

Yenilikçilik (İnovasyon) ve Yaratıcılık

İnovasyon, yeni ve var olan bilgiyi ve teknolojiyi ticari değere dönüştüren ve mevcut yöntemleri yeni araçlarla yeniden şekillendiren yaratıcı yöntemdir (NCC, 2004). “Yenilikçilik ve yaratıcılık, tüketicilerin beğeni ve tercihlerine yanıt veren yeni ürün ve hizmetlerin yaratılmasını, mevcutların kalite ve albenilerinin arttırılıp maliyetlerini aşağıya çekilmesini ve bütün bu gelişmeleri mümkün kılacak yol, yöntem ve süreçlerin bulunmasını gerektirir”(Vural, 2006:188).

Kamusal Politikalar

Devlet, teşebbüslerin çeşitli faaliyetlerini destekleyerek onların rekabet güçlerini doğrudan etkileyebilmektedir. “Devlet, iş dünyasının karşı karşıya kalacağı riskleri azaltmak için fonksiyonel (eğitim, sağlık ve altyapı alanlarında ekonominin tümünü etkileyen, firmalar üzerinde yansız bir etki oluşturan ve yasaların işlevini arttırmaya amaçlayan kamusal müdahaleler) ya da seçici (korumacılık uygulamaları, ihracatın teşviki, ar-ge teşvikleri gibi belirli sektör ya da firmaları hedefleyen kamusal müdahaleler) nitelikteki müdahalelerle makro- ekonomik ortamı iyileştirebilir, altyapıyı geliştirebilir ve firmaları teşvik edebilir” (Aktan ve Vural, 2004a:49-50).

Uluslararası rekabet gücünün artırılmasında devlet etkinliğinin sağlanması için: 1) Teşebbüsler için rekabet koşulları yaratmaktan başka olan işletme faaliyetlerine yönelik devlet müdahaleleri minimum olmalıdır. 2) Ekonomik girişimlerdeki dışsal riskleri minimize etmek için öngörülebilir makroekonomik ve sosyal koşulları devlet

sağlamalıdır. 3) Ekonomi politikasını değişen uluslararası koşullara adapte etmede devlet esnek olmalıdır. 4) Toplumun güvenliği temin edilirken sağlanan doğruluk, eşitlik ve adaletin meydana getirdiği toplumsal çerçeveyi devlet sağlamalıdır (Garelli, 2006:612).

Verimlilik, Fiyatlar, Maliyetler ve Kalite

Verimlilik üretimde kullanılan girdilerin çıktıya oranı olarak tanımlanabilir. Verimlilikte meydana gelecek olan artışlarla rekabet gücü olumlu yönde etkilenebilir ve uzun vadede ülkenin iktisadi büyüme potansiyeli artırılabilir (Aktan ve Vural, 2004b:118). Firmaların rekabet gücüne sahip olabilmesi için, rakiplerine kıyasla daha az girdi ile daha çok çıktı üretebilen, yüksek düzeyde katma değer elde edebilen firmalar olması gereklidir. Firmaların faaliyette buldukları yerdeki iş yapma maliyetleri firmanın verimliliğini etkileyebilmektedir. Fiziki altyapı (iletişim, ulaşım vb.), girdi (enerji,hammadde v.b.) ve hukuki altyapı (mülkiyet haklarının korunma düzeyi, vergi düzeyi, regülasyon yükü v.b.)'dan kaynaklanan maliyetler firmaların verimliliğini ve rekabet gücünü etkilemektedir. Firmaların daha ucuz ve daha üstün kalitede mal ve hizmet üretmesi, ürünün kalitesi, sunulan hizmet ve ürünün çekiciliği gibi unsurlar açısından rakiplerine denk veya daha üstün bir konumda olması ve düşük maliyette yenilik ve icat yapabilmesi firmaların rekabet gücünü daha yüksek seviyeye çıkarmaktadır (Vural, 2006:188).

ULUSLARARASI REKABET GÜCÜNÜ ARTIRMAYA YÖNELİK DEVLET POLİTİKALARI

Ulusal firmaların rekabet gücünü artırmada ve devamlılığını sağlamadaki devletin temel görevi, ulusal rekabet hukuku ve politikalarını rekabet edilebilir bir çevre oluşturacak şekilde yapılandırmasıdır. Rekabet edilebilir çevre oluşturmak için makro-ekonomik istikrarın sağlanması, ticaretin serbestleştirilmesi, korumacı ticari politikaların, keyfi ve açık olmayan sanayi politikalarının kaldırılması, kamu hizmetlerinin azaltılması ve modernizasyonu ve piyasalarda tekelleşmenin engellenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda rekabet gücünü artırmada devlet aşağıda sıralanmakta olan aşamaları gerçekleştirmek için önemli roller benimsemelidir (Lachmann, 1999:19-21):

- Yurtiçi ve yurtdışı piyasalardaki koşullara, teknoloji ve fiyatlara yönelik enformasyonun sağlanması
- Etkin iletişim ve ulaşım sistemlerinin oluşturulması
- Teknolojik ve örgütsel teknik bilginin (know-how) sağlanması
- Nitelikli beşeri kaynakların oluşturulması
- Üretimi destekleyecek fiziki, ekonomik ve sosyal altyapının iyileştirilmesi
- Girişimcilik kapasitesinin teşvik edilmesi
- Üniversite ve eğitim sistemi ile sanayi arasındaki ortaklığın geliştirilmesi
- Olumlu dışsallıkların (ör: teknolojik ilerleme ve beşeri kaynak eğitimi) teşvik edilmesi, olumsuz dışsallıklar (ör: doğal çevreye zarar verilmesi) caydırılarak piyasa aksaklıklarının düzeltilmesi
- Sağlam bir para ve maliye politikasının oluşturulması
- Sosyal güvenlik sisteminin etkin hale gelmesi için reformların yapılması
- Siyasi ve ekonomik istikrarı sürdürecekt uygulamaların hayata geçirilmesi
- Genel mülkiyet ve fikri mülkiyet haklarının korunması
- Dengeli, etkin ve dünya koşullarına uygun bir vergi sistemi ve rekabet hukukunun oluşturulması

Çalışmamızda rekabet gücünün artırılması için devletin izlemesi gereken roller kamu kesiminin etkinliğini artırmaya yönelik politikalar ve makro-ekonomik reformların oluşturulması ve sürdürülmesi olmak üzere iki ana başlık altında aktarılmaya çalışılacaktır.

Kamu Kesiminin Etkinliğini Artırmaya Yönelik Politikalar

“Gelişmiş pek çok toplumda devlet, en önemli siyasi, ekonomik ve sosyal güç olarak kabul edilmektedir” (Saygılıoğlu ve Arı, 2002:17). Geleneksel olarak, bir devletin rolü ulusal savunmayı organize etmek, dış ilişkileri yönetmek ve hukuku korumak olarak adlandırılmaktadır (Mohamed, 2001). Piyasa ekonomisine dayalı bir sistemde devletin rolü kamusal mal ve hizmetleri etkin bir biçimde sunmak; piyasanın işleyişini düzenleyen eşit ve adil kuralları belirleyip uygulamak ve dışa açık rekabet koşullarını oluşturmaktır (Vural, 2006:189).

Küresel bir ekonomide bölgesel ve küresel ticaret ve yatırımlarla bağlantısı olan tüm ölçekteki firmalar sayesinde piyasa mekanizmalarını destekleyen ve sürdüren kurumları geliştirmek için özel sektör, sivil toplum örgütleri, uluslararası finansal kuruluşlar ve kamu çıkarlarını kollayan gruplar ile devletler işbirliği içinde çalışmak zorundadırlar. Gelişmekte olan ve geçiş ekonomileri içinde yer alan birçok ülkedeki devletler, kendi rollerini dönüştürmelerine rağmen rekabet gücünü artırmak için ihtiyaç duyulan işlemleri benimsemeye ve geleneksel fonksiyonları terk etmede pek çok devlet başarılı olamamıştır (Rondinelli, 2003:1).

Küreselleşme sürecinde devletin en önemli rolü “oyunun kurallarını” oluşturmak ve zayıf kesimleri piyasa başarısızlıklarından kaynaklanan hastalıklardan korumaktır. Piyasa sisteminde devletin geleneksel ekonomik rolü toplumun sağlığını, asayişini, güvenliğini ve refahını korumak, piyasa davranışları için adil ve eşitlikçi kuralları oluşturma, güçlendirme ve açık (serbest) rekabeti garanti altına almaktır. Piyasa başarısızlıkları ile mücadelede, devlet genellikle konjonktürel dalgalanmaların, bedavacılık sorununun, sosyal eşitsizliklerin ve olumsuz dışsal etkilerin negatif etkilerini yok etmek için ekonomiye müdahalede bulunur (Rondinelli, 2003:14).

Birçok piyasa örneğinde mal ve hizmetlerin etkin bir şekilde sunulabilmesine rağmen, bazı ülkelerde ve belirli zamanlarda özel sektör sosyal değerli “kamusal malları” kârlı bir şekilde temin edemez. Kişisel ve ulusal güvenlik (polis, adalet ve cezalandırma sistemi, askeri güç) evrensel eğitim, sağlık ve refah hizmetleri ve düşük maliyetli konutlar devlet tarafından ya da kâr güdüsü olmayan organizasyonlar tarafından sunulduğunda genellikle daha fazla elde edilebilirler. Özel sektör yoksul bir kesim için satın alınabilir fiyatlar üzerinden mal veya hizmet arz edemediğinde devlet bazen ekonomide güçlü bir rol oynar. Devlet eşit fayda dağılımını garanti etmemesine rağmen, bir piyasa sisteminde ekonomik faaliyetlerdeki fırsat ve katılımlara yönelik girişleri temin etmeye yardım edebilir. Birçok ülkede devletler bireylerin, hane halkının ve işletmelerin mal ve hizmetlerinin en önemli alıcısıdır (Rondinelli, 2003:14).

Devletin kendi ülkesinin uluslararası rekabet gücünü artırması için rakiplerine kıyasla daha etkin olabilmesine ve/veya varlığı ile kendi firmalarının rekabet gücünü azaltan negatif faktörleri ortadan kaldırmasına bağlıdır (Vural, 2006:190). Bu amaç doğrultusunda devletin uluslararası rekabet gücünü artırmaya yönelik izlemesi gereken aşamalardan biri olan kamu kesiminin etkinliğini artırması kaçınılmazdır. Kamu kesiminin etkinliğinin artırılabilmesi için hukuki altyapının güçlendirilmesi, fiziksel ve teknolojik altyapının artırılması, ekonomik işlemleri gerçekleştiren yasal kurumların güçlendirilmesi, mülkiyet haklarının oluşturulması ve güçlendirilmesi, devletin verimliliğinin, hesap verme sorumluluğunun ve çevikliğinin artırılması (yolsuzluğu kontrol etme ve etik kuralları oluşturma, kamu yönetimini daha fazla sorumlu hale getirme, yasal kurumları güçlendirme ve devleti adem-i merkezîyetçi bir yapıya büründürme) gerekmektedir.

Hukuki Altyapının Güçlendirilmesi

“Modern demokrasilerde yönetim hukuka bağlı olup; hukukun üstünlüğü ve hukuka uygunluk, yönetimin her alanında ve düzeyinde, bütün eylem ve işlemlerinde sağlanması temel ve vazgeçilmez bir ilke olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda denebilir ki devlet, saygınlığını ve gücünü ülkede hukuk devletini egemen kılmaktan ve etkin bir adalet kurumunun altyapısını üretmekten almaktadır” (Saygılıoğlu ve Arı, 2002:107).

“Hukuk devleti ilkesinin hayata geçirilmesi ve etkin bir biçimde uygulanması iktisadi faaliyetlerin güvenilir bir hukuki ortamda gerçekleşmesini garanti altına alır” (Vural, 2006:190). Bu bağlamda devletin rolü, piyasa işlemleri için oyunun kurallarını oluşturmak ve aynı zamanda hakem rolünü uygulamaktır (Bertucci and Alberti, 2003:17).

Hukuki altyapının güçlendirilmesi uluslararası rekabet gücünün artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Yasal kurumlar işletme yönetimini ve hissedar haklarını güçlendirmeli, rekabet hukuku ve politikasını, sağlam ve tedbirli bir finansal sektörü, dengeli iflas ve güvenli borç rejimini garanti altına almalıdır (Nabi and Luthria, 2002:12). Aynı zamanda yasal kurumların piyasada faaliyet gösteren tüm aktörlere eşit ve tarafsız biçimde yaklaşması, saydam olması ve yolsuzluğa neden olacak açıkları bulundurmaması gereklidir.

Birçok ülke hükümeti sadece yasal ve kurumsal organları güçlendirmekle kalmamalı aynı zamanda hukuki sistemi de etkin hale getirmelidir. Güçlü yaptırımlar yâda hukuki kurumlar olmaksızın yasalâşan ticaret hukuku sadece anlamsız

yasal bir mevzuatı resmeder⁴. Güçlü hukuki kurumlar; haksızlıkların düzeltilmesi ve uyuşmazlık çözümlerinin makul ve zamanlı elde edilmesi için sivil vatandaşların ve firmaların yasal prosedürlere eşit erişimini garanti altına almaktadır. Hukuki kurumlar ticari ve sivil kanunları uygularlar ve davalar neticesinde yanlış belirlenmiş kararlar için uygun yasal yolları önerirler. Güçlü ve bağımsız hukuki kurumlar muktedir ve objektif hakimlere; uygun fiziksel tesislere, yönetime ve mahkemelerin kayıt bakımına; ve dengeli mahkeme prosedürlerine, delil kuralları ve delil keşfine sahiptirler. Birtakım yasal standartları oluşturmak ve güçlendirmek, yabancı yatırımcılara adil muameleyi güvence altına alır. Bu yasal standartlar kayıt ve duruşma kurallarını ve yabancı firmaların kuruluşlarını ve uluslararası ticaret ve yatırımlarda bulunan bir ülkenin iştiraklerini kolaylaştıran ulusal işlemlerin genel standartlarını içermektedir (Rondinelli, 2003:32).

Fiziksel ve Teknolojik Altyapının Artırılması

Altyapı hizmetleri, genel olarak üretim zincirinin en üst basamağında yer almaktadırlar ve daha alt basamaklara çok önemli girdiler üretirler. Altyapı hizmetleri, ticari kullanıcıların doğrudan maliyetlerine etki etmekte, tüketiciler için ise, elektrik örneğinde olduğu gibi talep esnekliği düşük mal ve hizmetler olarak bütçelerinde önemli yer tutmaktadırlar (Ardıyok, 2005:65). “Altyapı hizmetleri gerek ekonomik kalkınma gerekse yaşam kalitesi açısından önemi giderek artan hizmetlerden birini oluşturmaktadır. Başlıca enerji, haberleşme, ulaştırma ve su ve kanalizasyon alt sektörlerinden oluşan altyapı hizmetlerinden yararlanma imkânı özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde önemli bir sorundur. Birtakım ortak özellikler taşımakla birlikte, belirli nitelikler açısından farklılaşan bu sektörler; sanayileşme, globalleşme, kentleşme, hızlı nüfus artışı gibi ekonomik ve demografik değişimler karşısında daha etkin ve kaliteli hizmet sunumu ihtiyacını ortaya koymaktadır” (Aktan ve Dileyici, 2005:19).

Modern ve etkin fiziksel ve teknolojik altyapılar ulusal, bölgesel, yerel ekonomik büyümenin ve yurtiçi ve uluslararası ticaretteki özel teşebbüs iştirakleri ile oluşan kanalların önkoşuludur. Fiziksel altyapı deneyim fikirleri bir gerekliliktir fakat ekonomik farklılaştırmayı geliştirmek ve verimli teşebbüsleri güçlendirmek için yeterli bir koşul değildir. Ekonomik altyapı ve hizmetlerin sağladığı içerikler kamusal faydalar (enerji, telekomünikasyon, şebeke suyu arzı, sıhhi tesisat ve kanalizasyon sistemi, katı atık toplama ve yok etme, ve gaz borusu hattı); kamusal çalışmalar (yollar, büyük barajlar ve kanal çalışmaları); ve diğer ulaşım olanaklarını (şehir içi ve şehirlerarası demiryolu, şehir içi taşımacılığı, liman ve suyolları, ve havayolları) içermektedir. Daha da önemlisi, teknolojik inovasyon tarafından hareket ettirilen küresel bir ekonomide devletler, teknolojik altyapı kurmada ve desteklemede giderek artan derecede önemli bir rol oynamak zorundadırlar (Rondinelli, 2003:33-34).

“Günümüzde firmalar, her düzeyde rekabetin artması, hızla değişen ve şekillenen yeni piyasa koşulları ve gittikçe daha karmaşık ve önemli hale gelen tüketici ihtiyaç ve taleplerini karşılayabilme gereksinimi gibi etkenlerin yanı sıra teknolojik gelişme ve yenilenmenin sonucunda firmaların kullandığı ürün ve süreçlerin eskimesine ve kısa ürün-yaşam döngüsü gibi nedenlerle eskiye kıyasla daha büyük bir rekabet baskısına maruz kalmaktadırlar. Yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve ürün geliştirmenin daha maliyetli ve karmaşık bir hale gelmesi bu yöndeki gerilimi daha da artırmaktadır” (Aktan ve Vural, 2004c:164). Kamusal politikalar, başarılı bir teknolojik gelişim programı için bilimsel, kurumsal ve finansal piyasa eksikliklerini gidermek ve firmalarla birlikte çalışma ihtiyacı duyarlar. Başarılı bir teknolojik gelişim programında üç anahtar girdi dikkate alınmalıdır (Luthria, 2002:101):

- Yüksek kalitede beşeri sermaye ve vasıflar oluşturma
- Teknolojik altyapı ve sanayi bağlantısını güçlendirme
- Teknoloji gelişimi için finans girişlerini geliştirme

Gerekli bir endüstrileşme bileşeni, güçlü bir teknolojik jenerasyon gelişimi, difüzyon ve elde tutma kabiliyeti, firma seviyesindeki verimliliği artırmanın ana unsurlarıdır (Luthria, 2002:98). Teknolojik altyapı, ülke büyüklüğüne,

⁴ Gelişmekte olan ülkelerde 3600 firma üzerinde Dünya Bankası tarafından yapılan araştırma neticesinde Latin Amerika, Sahraaltı Afrika, Orta ve Doğu Avrupa ve Eski Sovyetler Birliğindeki firmaların %80’inde “yetkili makamların vatandaşlarını ve mülkiyetlerini suçlulardan korumasına yönelik güven eksikliği” ve %70’inde de firmaların “kendini işlemlerini gerçekleştirirken yaşadıkları en büyük problemin hukuki tahmin edilememelik” olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Broadman and Recanatini, 2000).

kapasitesine, amacına ve sektörel veya endüstriyel yoğunluğuna göre farklılık göstermektedir, fakat genellikle üç ana kategoride gruplandırılabilir (Luthria, 2002:102):

- Ölçüm, standart, test etme ve kalite enstitüleri
- Araştırma ve teknoloji laboratuvarları ve geliştirme merkezleri
- Bağlantı – Tasarım tesisleri: teknoparklar, endüstri kümeleri

Uluslararası rekabet gücünün artırılmasında başarılı olmak için, ülkeler sadece yeni teknolojiler geliştirmekle kalmamalı aynı zamanda bu teknolojileri etkin bir biçimde uygulamalı ve yaymalıdır (Luthria, 2002:107). Teknoparklar ve endüstri kümelenmeleri düşüncesi, fiziksel olarak firmaları, üniversiteleri ve araştırma enstitülerini (hatta küçük ve büyük firmaları bile) aynı kampus veya endüstriyel parkta bir araya getirmek ve birbirleri arasında karşılıklı etkileşimi geliştirmektir. Gelişmekte olan ülkelerde, asıl konularda mutabakat sağlayacak şekilde tartışmalara açık olarak, bütün ilgili destek grupları (devlet, bilim camiası, özel araştırma destekçileri ve yabancı teknolojilere erişimi sağlayan sanayiler) ile ilişki içinde olmaya ihtiyaçları duymaktadırlar (Nabi and Luthria, 2002:21-22).

Özel sektörün yenilikçi kabiliyetini teknolojik gelişim ve difüzyon ile cesaretlendirerek güçlendirmek, hızla oluşan önemli bir reform önceliği haline gelmiştir (Luthria, 2002:115). “Ülkeler, teknolojik ilerlemeyi sağlamak, yüksek teknolojilere dayalı üretim altyapısını kurmak ve yenilik-icatları artırmak amacıyla kamu kesimi olarak araştırma-geliştirme kurumları oluşturabilecekleri gibi özel sektörün bu alandaki faaliyetlerini destekleyebilirler. Teknolojik gelişmeleri sergileyen, özel firmaların bilgiye erişimini kolaylaştıran, teknik yardım sağlayan, eğitim hizmetleri sunan, standartlar koyan, ortak araştırma projeleri yürüten ve araştırma geliştirme projelerini mali açıdan destekleyen teknoloji geliştirme merkezi veya benzeri uygulamalar devletin katkısını azamiye ulaştırabilir?”(Vural, 2006:197).

Ekonomik İşlemleri Gerçekleştiren Yasal Kurumları Güçlendirme

“Hukukun üstünlüğünü” oluşturmak ve güçlendirmek (ticari işlemler için güvenilir bir yasal çerçeve sağlamak) etkin ve etkili bir yönetim için piyasa ekonomisinde kılavuzluk yapmakta ve doğal kaynakları ve ekolojik sistemi korumak için bir sistem oluşturmaktadır. Şeffaf bir sistemde oluşmayan ticaret hukuku, firmaların sahiplerinin ve yöneticilerinin boşa zaman harcamasına ve her işlem için devlet görevlileriyle parasal müzakerelere girmesine neden olur (bu durum rüşvet ve yolsuzluğa neden olabilmektedir). Ticaret hukuku, firmaların güçlenmesini ve organize olmasını, bağlı olabilecekleri faaliyetlerin tanımlanmasını, yasal ticari faaliyetlerin doğasının ve karakterinin tanımlanmasını sağlar ve firmaların haklarına ve yaptırımlarına açıklık kazandırır. Ulusal hukuk veya uluslararası anlaşmalardan biriyle, yabancı sahipli veya çokuluslu şirketlerin işlemleri için yasal kurumlar oluşturulmalıdır. Bu yasal kurumlar ortak girişimin yabancı sahiplerinin izin verilebilirlik seviyesini ve firma giriş-çıkışlarının tanımlanma koşullarını saptamalıdır ayrıca ülke vatandaşı olmayan kişilerin o ülkede yapacakları faaliyetlerdeki vize kısıtlamalarını, firma tescillerini, tasfiye, iflas ve ithalat-ihracat şartlarını da içermelidir (Rondinelli, 2003:20-22).

Ürün ve fiyatlandırma standartlarını, kısıtlayıcı işletme faaliyetleri üzerindeki anti-tröst yasalar ve düzenlemeleri, kıymetli evrak ve döviz değişimi düzenlemeleri, kredi ve sermayeden yararlanma haklarını, banka faaliyetleri düzenlemelerini oluşturmak ve güçlendirmek için piyasalar yasal kurumlara bağlıdır (Rondinelli, 2003:20-22).

Firma desteğine yönelik kurumsal bir yapı, ürün ve fiyatlandırma standartları düzenlemelerini içermelidir (kredi ve sermayeden yararlanmayı, ortak girişimlerin yabancı sahipliğinin izin verilebilirlik seviyesini içeren mülkiyet koşullarını). Etkin bir sistem, kıymetli evrak ve döviz değişimi düzenlemelerini, anti-tröst yasaları ve rekabet düzenlemelerini, sözleşme hukukunu ve ticari hukuki ihtilaflara ve uyuşmazlıkları çözmeye ilişkin düzenlemeleri de içermelidir. Yasal çalışma koşullarını oluşturan iş hukuku, çalışma saatleri, asgari ücretler ve işçi ve işverenlerin zorunlulukları firmalar için etkin bir yasal çerçevenin önemli unsurlarıdır. Birçok piyasa ekonomisinde firmalara yönelik yasal sistem, ticari gayrimenkullerin satış ve yönetimini, kurumlar vergisi kurallarını ve muafiyetleri ve izin verme ve lisanslamaya yönelik düzenlemeleri oluşturmaktadır (Rondinelli, 2003:20-22).

Uluslararası ticaretteki ulusal rekabet gücü, yabancı yatırımcıların adil işlemlerini güvence altına alan birtakım yasal standartlara bağlıdır. Bu yasal standartlar, katılım ve giriş kurallarını, yabancı firmaların kurulum şartlarını, ulusal ticaretin genel standartlarını yada adil ve tarafsız işlemleri içermektedir. Devletlerin, kâr ve sermayenin transferi ve

yerel mahkeme veya uluslararası tahkimlerce yapılan uyuşmazlık çözümlenmeleri için etkin mekanizmaları da kurması gereklidir (Rondinelli, 2003:20-22).

Mülkiyet Haklarının Oluşturulması ve Güçlendirilmesi

“Mülkiyet hakları hem politik mekanizmada hem de piyasa mekanizmasında rekabetin ve etkinliğin en önemli şartlarından biridir; ancak mülkiyet hakları iyice tanımlanmış ise, uygun bir şekilde uygulanıyorsa ve işlem maliyetleri de düşük ise kaynakların en yüksek değerli kullanım yerlerine hareketlerini sağlayacaktır. Mülkiyet hakkının olmadığı durumlarda kaynak dağılımında etkinliği sağlayıcı politikalar, fayda ve maliyetlere ilişkin ödül/sorumluluk bağlantıları kurulamayacağı için uygulanamaz” (Demir, 2006:178).

Piyasa gelişimi ve ulusal rekabet gücü için en önemli kurumlardan birisi, kolaylaştırılmış mülkiyet edinme ve transferi ile oluşturulan güvenilir bir mülkiyet hakları sistemidir. Birçok gelişmekte olan ülkede, “ortak havuz” problemi ile meydana gelen mülkiyet haklarının eksikliği bulunmaktadır; kaynaklar yada varlıklar aşırı kullanılırlar ve neticede tükenirler çünkü kullanımları üzerinde sınırlama bulunmamaktadır (Rondinelli, 2003:19–20).

Etkin bir mülkiyet hakkı sisteminin olmadığı bir ülkedeki kaynaklar etkin bir biçimde tahsis edilemez (Shleifer, 1994). Birçok ülkedeki uygulanabilir özel mülkiyet haklarındaki eksiklikler, devlete ait hatalı kullanılmış, suiistimal edilmiş, aşırı kullanılmış veya hiç kullanılmamış mülkiyetlerin oluşmasına ve etkin olmayan kaynak dağılımına öncülük etmesine neden olur (Rondinelli, 2003:19–20).

Etkin bir mülkiyet hakları sisteminin kurumsal unsurları mülkiyet edinme hakkını savunan, tescillendiren, kamusal ve özel olarak sahip olunabilecek mülkiyet türlerini, mülk edinme uyuşmazlıklarını gideren, terk edilen yada haksız şekilde elde edilmiş olan mülkiyetler için tasarruf hakkını elde etme kurallarını içinde bulundurur. Objektif, kapsamlı, istikrarlı ve etkin bir sözleşme hukukunun yapısı bu hakları kurumsallaştıracak şekilde oluşturulmalıdır. Birçok gelişmekte olan ülkede devlete ait olan varlıkların ve teşebbüslerin özelleştirilmesi hala ilk aşamalarında bulunmaktadır. Bu ülkeler etkin bir mülkiyet (fiili ve entelektüel) hakkını kurmaktan ve mülkiyet hakkının verimli amaçlar için kullanılmasından çok uzaktadırlar (Rondinelli, 2003:19–20). “Patent ve telif hakları, marka, isim gibi mülkiyet hakları tesis edilmemiş ise ve sözleşme güvenliği yargı sistemi tarafından desteklenmiyorsa ekonomik ve siyasi rekabet gerçekleşmeyecektir” (Demir, 2006:178).

Devletin Verimliliğinin, Hesap Verme Sorumluluğunun ve Çevikliğinin Artırılması

Piyasa sistemlerine yönelik kurumsal yapı oluşturmadaki devletin rolü belirgindir. Asya Kalkınma Bankasının yıllık raporuna göre iyi yönetim sıralanmakta olan temel ilkelere dayanmaktadır: hesap verilebilirlik, şeffaflık, tahmin edilebilirlik ve katılımcılık (ADB, 1998:17). Gelişen global piyasa ekonomisi, vatandaşların minimuma inmiş bir yolsuzluk beklentisi neticesinde oluşturulan sorumlu organizasyonlar ile meydana gelen yüksek kalitedeki hizmetlerin devlet tarafından sağlanmasını gerekli hale getirmiştir. Yerleşmiş piyasa ekonomisinde vatandaşlar düşük maliyetle daha iyi hizmetler talep ederler. Firma ve endüstrilerinin dünya piyasalarındaki rekabet gücünü artırmak için araştırmalar yapan ülkedeki politik liderler, daha güçlü firma destek hizmetleri ve altyapısı için artan taleplere karşılık vermek zorundadırlar. Sonuç olarak, birçok ülkedeki hükümetler ekonomik işlemler için yolsuzluğu kontrol etme ve etik kurallar oluşturma girişimlerinde bulunmakta, geniş çapta idari ve sivil hizmet reformlarını üstlenmekte ve idari ve politik kurumları ademi merkezileştirmekte ve demokratikleştirmektedir (Rondinelli, 2003:27-28).

“Devlet, hızlı değişikliklere anında yanıt verebilecek bir çevikliğe sahip olmak için, daha az bürokratik tarzda yeniden yapılmalıdır. Kamu yönetiminin etkinliğini artırmak için ise liyakate dayalı adil bir işe alma ve terfi sistemi oluşturmalıdır. Özel kesim iktisadi faaliyetlerindeki belirsizliği azaltmak, geleceğe dönük olumlu beklentileri artırmak ve mülkiyet haklarını korumak için yargı kurumları güçlü, etkin işleyen ve hukuk devleti ilkesine uygun davranan bir yapıya kavuşturulmalıdır” (Vural, 2006:190). Bu bağlamda devletin verimliliğinin, hesap verme sorumluluğunun ve çevikliğinin artırılması için aşağıda sıralanmakta olan oluşumların gerçekleştirilmesi gereklidir:

Yolsuzluğu Kontrol Etme ve Etik Kurallar Oluşturma

Piyasa ekonomileri için dönüşüm sürecinde olan ülkelerin yolsuzluk çalışmaları neticesinde, yeni firmaların piyasaya giriş engelleri azaltıldığında, yasal sistemin etkinliği artırıldığında ve altyapı tekelleri ile sağlanan hizmetlerin rekabet gücü artırıldığında yolsuzluğun azaldığı görülmüştür (Rondinelli, 2003:30). Güçlü piyasa kurumları, açık ve şeffaf kurallar, tamamen fonksiyonel kontroller ve dengelemeler, adil regülasyon uygulamaları ve rekabet edilebilir ortam yolsuzluk oluşumlarını ve fırsatlarını azaltmaktadır. Yerel sivil toplum kuruluşları, reklamlar yaparak, şeffaflığı ve hesap verilebilirliği cesaretlendirerek ve potansiyel yolsuzluklara karışan hükümet kararlarını dikkatli bir şekilde gözlemek için uluslararası organizasyonlarla ortaklıklar oluşturarak yolsuzluk kaynaklarının teşhis edilmesine yardımcı olabirler. Bununla birlikte, etik kurallar oluşturulmalı, yayılmalı, kabullenilmeli, siyasi yönden kabul edilmiş yasal kurumlar ve sosyal organizasyonlar ile desteklenmeli ve devlet tarafından güçlendirilmelidir.

Kamu Yönetimini Daha Fazla Sorumlu Hale Getirme

Bir piyasa ekonomisini oluşturmak veya güçlendirmek genellikle devletlerin çalışma yöntemlerini değiştirmesini gerektirir. Bir piyasa ekonomisinde, devletler politik gücü veya hizmet tedarikini tekelleştiremezler. Genellikle devletler hizmetlerin etkin ve etkili bir şekilde sağlanması için özel katılımlara ve sivil toplum örgütlerine şiddetle güvenmek zorundadırlar (Rondinelli, 2003:30). Küresel ve teknolojik ilerlemeler neticesindeki hızlı değişiklikler, devlet idarelerinin yeniden yapılanmasını ve yönetimdeki bürokratik davranışların azalmasını gerekli hale getirmektedir.

Piyasa gelişimi ve ulusal rekabet gücünü artırmak etkin kamu yönetimi ve kamu hizmetlerini gerektirmektedir. Ekonomik politikaların formüle edilmesi ve uygulanması için ve bunların iyi bir eğitim, uygun bağımsızlık düzeyi ve profesyonel ödüllendirme yapıları ile desteklenmesi için sorumlu olan profesyonel bir teşkilatı, kamu hizmetlerinin cezbedebilmesi ve elde tutabilmesi gerekmektedir. Kamu hizmetlerinin, kamu ve özel sektör arasındaki iletişimi sağlaması için yeterli esnekliğe sahip olması gereklidir. Devleti daha fazla sorumlu hale getirmek için, ortak seçim kriterini kullanarak, liyakata dayalı atamayı oluşturarak ve uygun olmayan politik etkilerden koruyarak kamu hizmetlerine işlerlik kazandırılmalıdır. Politik liderler için politik örgütlerin sağlanması ve hizmetlerin tedariki için üst düzey yetkililere kendi sorumluluklarını yönetebilmesi için yeterli otorite verilmelidir. Aynı zamanda yöneticilere kendi departmanlarındaki diğer personel yönetimi konuları ile ilgilenmeleri ve uygun teknik ve idari kararlar alabilmeleri için de yeterli otorite verilmelidir (pozisyon oluşturmak ve kaldırmak, çalışanların atama, terfi ve transferi). Birçok ülkedeki zor ve yavaş değişimlere rağmen, eğer hükümetler ekonomik gelişimde pozitif bir rol oynarlarsa piyasa ekonomilerindeki kamu hizmetleri daha fazla etkin, etkili, sorumlu ve hesap verilebilir hale gelebilir (Rondinelli, 2003:31).

Yasal Kurumları Güçlendirme ve Devleti Adem-i Merkeziyetçi Bir Yapıya Büründürme

Hukuki altyapının güçlendirilmesi uluslararası rekabet gücünün artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Yasal kurumlar işletme yönetimini ve hissedar haklarını güçlendirmeli, rekabet hukuku ve politikasını, sağlam ve tedbirli bir finansal sektörü, dengeli iflas ve güvenli borç rejimini garanti altına almalıdır (Nabi and Luthria, 2002:12). Aynı zamanda yasal kurumların piyasada faaliyet gösteren tüm aktörlere eşit ve tarafsız biçimde yaklaşması, saydam olması ve yolsuzluğa neden olacak açıkları bulundurmaması gereklidir.

Piyasa mekanizmalarını oluşturmak ve güçlendirmek devletlerin politik sistemlerini demokratikleştirmesine ve kamu kurumlarındaki yönetim kapasitesinin gelişmesini zorunlu hale getirmiştir. Ekonomik problemler genellikle, kamu hizmetleri ve altyapı hizmetlerini gerçekleştiren merkezi bürokrasilerdeki aşırı kontrol yoğunluğundan kaynaklanmaktadır. Bazı ülkelerin, kendi fonksiyonlarını yerine getirmeleri ve ekonomik kalkınma politikalarını daha fazla etkili uygulamaları için idari ve politik sistemlerini daha fazla adem-i merkeziyetçi bir yapıya büründürmelidirler (Rondinelli, 2003:31-33).

Politik perspektiften desantralizasyon, iyi yönetişimi, daha fazla çoğulculuğu, hesap verilebilirliği, şeffaflığı, vatandaşların katılımını ve gelişimini artırmak için kilit bir stratejidir. İdari açıdan desantralizasyon, merkezi yönetimin tikanıklığını açan ve yönetsel boyutlardaki iş yükünü azaltan önemli bir süreçtir. Karar alma

mekanizmalarının merkezden yerel kurumlara transfer olmasıyla iş yükü dağıtılmakta ve kamusal hizmet sunumunda daha fazla etkinlik, koordinasyon ve etkinliğin oluşması sağlanmaktadır (Hussein, 2004:107).

Makro-Ekonomik Reformların Oluşturulması ve Sürdürülmesi

Uluslararası ticareti ve yatırımı genişletmek, istihdam oluşturmak, gelir ve serveti artırmak ve ülke vatandaşlarının yaşam standartlarını yükseltmek dolayısıyla ülkenin rekabet gücünü artırmak için devletler makro ekonomik reformları oluşturmak ve sürdürmek zorundadırlar. Birçok ülke açısından bu reformlar rekabetçi piyasalara yönelik kurumsal yapının oluşturulması, yatırımları cezbetmede ticari liberizasyon ve açık ekonominin oluşturulması, sermaye birikimi ve yatırım faaliyetlerinin etkilenmesi (devlet teşebbüslerinin özelleştirilmesi, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (KOBİ) desteklenmesi, çok uluslu şirketlerin (ÇUŞ) geliştirilmesi, cezbedilmesi ve elde tutulması), inovasyon gelişiminde devlet-sanayi ortaklığının oluşturulması, özendirici maliye politikası açısından vergi ve kamu giderleri politikasından oluşmaktadır.

Rekabetçi Piyasalara Yönelik Kurumsal Yapının Oluşturulması

Günümüzde ülkelerin global ekonomide başarılı olması global ölçekte iktisadi faaliyetlere katılma düzeyi ile doğrudan alakalıdır. Küresel bir ekonomide kazanç sağlamak için, devletler piyasa süreçlerini oluşturmalı, güçlendirmeli yâda mevcut etkinliği devam ettirmelidirler. Ülkelerin global piyasa sisteminin gereklilikleri olan politik, ekonomik ve sosyal kurumlarını yapılandırmaları ülkelerin gönüllü hareket etmelerine ve yeteneklerine bağlıdır (Rondinelli, 2003:15; Vural, 2006:191).

Devletler genellikle kurumsal yapıyı oluşturmada ve güçlendirmede önemli bir role sahiptirler. Bu rol çerçevesinde devletler, kamuda ve özel kesimde şeffaflığı ve etik davranış kurallarını oluşturmalı, yasal düzenlemeleri güçlendirmeli, uygun makroekonomik politikaları geliştirmeli ve sürdürmeli, ticari ve finansal işlemleri serbestleştirmeli, mülkiyet haklarını korumalı ve devlet teşebbüslerini ve arazilerini özelleştirmelidir (Rondinelli, 2003:16).

“Dünya ekonomisi neredeyse tamamen piyasa mekanizmasına dayandığı ve oyunun kuralları büyük ölçüde bu mekanizma çerçevesinde belirlendiği için global piyasalarda mal ve hizmet ticaretinde başarılı olmak bu piyasaların işleyiş mekanizmasına uyumlu mümkün olabilmektedir. Ülkeler bu nedenle kendilerini piyasa ekonomisine uyum sağlama zorunluluğu altında hissetmekte ve yapısal uyum politikalarını devreye koymaktadırlar” (Vural, 2006:191).

Ticareti Serbestleştirme ve Yatırımları Cezbetmede Açık Ekonominin Oluşturulması

Rekabet edebilir piyasa ekonomilerinin etkin yönetimi, ülkelerin rekabet edebilir veya rekabeti sürdürebilir bir duruma gelmesi için bütün ülkelerdeki hükümetlerin ticaret ve yatırım politikalarını düzenlemesini gerektirmektedir. Ticari kanun ve düzenlemelerin serbestleştirilmesi ve daha uygun yatırım politikalarının yasallaştırılması yapısal reformların önemli safhaları haline gelmiştir. Reformlar genellikle ihracat piyasalarını genişletmek için kapasite geliştirmeyi ve dış ticaret ve yatırımlarda daha etkin bağlantılar kurmayı amaçlamaktadır. Bu amaçlar ihracatı artırmayı, doğrudan yabancı yatırımları, döviz değişim düzenlemelerini içeren ve yatırım sınırlamaları ile ticari engelleri kolaylaştıran serbest ticaret ve yatırım politikalarını gerektirmektedir (Rondinelli, 2003:18-19).

Ulusal rekabet gücü, her geçen gün giderek artan bir şekilde bölgesel ticari anlaşmalara (serbest ticaret bölgeleri, gümrük birlikleri, ortak pazarlar veya ekonomik birlikler) katılmak için devletin gönüllülüğüne ve yeteneğine bağlı konuma gelmektedir. Ulusal ticaret politikaları şiddetli bir biçimde uluslararası ticari anlaşmalardan etkilenmektedir. Bu ticari anlaşmalar uluslararası “oyun kuralları” olarak anılmaktadır. Ülkeler ve sanayiler rekabet avantajı oluşturmak için bu oyun kurallarına göre hareket etmek zorundadırlar. Standartlar, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) tarafından oluşturulmaktadır. Bu standartlar ile sadece serbest bir dünya ticaret rejimi doğrultusunda girişimlerde bulunulmamakta aynı zamanda üye ülkelerin anlaşmaları ihlal etmesi durumunda uygulanacak olan ticari cezalar da belirlenmektedir. DTÖ anlaşmalarının temel önemi üye ülkelerin gümrük tarifelerini azaltmak, ticareti kısıtlayıcı bilimsel temelleri olmayan sağlık ve güvenlik standartları kullanımını engellemek ve ithalat kotalarını tasfiye etmektir. Bu çerçevede bir ülkenin uluslararası rekabet gücünün belirlenmesi, ticaret ve yatırımlar için uluslararası

oyunun kurallarını uygulamaya yönelik yapılan ulusal politikaların hızına ve derecesine bağlıdır. (Rondinelli, 2003:18-19).

Sermaye Birikimi ve Yatırım Faaliyetlerinin Etkilenmesi

Piyasa ekonomilerinin güçlendirilmesi ve ulusal rekabet gücünün artırılması için özel sektörün güçlenmesini ve genişlemesini sağlayacak devlet politikaları oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Bu durumun temel nedeni global ölçekte piyasa ekonomisinin yaygınlığı, rakiplerin başarısının büyük ölçüde güçlü ve global firmalara sahip olmaları ve kamu kesiminin dışlama etkisini asgariye indirmelerindeki üstün becerileridir (Rondinelli, 2003:22; Vural, 2006:194). Hızla değişen ve gelişen global ekonomide rekabet etmek isteyen firmalar piyasalarda daha esnek hareket etmeli, yüksek kalitede üretim yapmak için ileri teknolojiyi kullanmalı, maliyet etkin üretimde bulunmalı, piyasa faaliyet yöntemlerini hızlandırmalı, tam zamanında üretim ve teslimat yöntemleri uygulamalı ve global ölçekte mal ve hizmet kaynakları ile bağlantı içerisinde olmalıdır (Rondinelli, 2003:22; Rondinelli, 2001:8). Rekabet güçlerini artırmak isteyen ülkeler özel sektörü güçlendirmeli, piyasa ekonomisinin etkinliğini artırmalı, kamu kesiminin dışlama etkisini minimize etmelidir. Bu bağlamda sermaye birikimi ve yatırım faaliyetlerin etkilenmesi sağlanarak devlet teşebbüsleri özelleştirilmeli, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler desteklenmeli, çok uluslu şirketler geliştirilmeli, cezbedilmeli ve elde tutulmalıdır.

Devlet Teşebbüslerinin Özelleştirilmesi

Devletler uluslararası rekabet gücünü artırmada önemli bir role sahiptirler. Fakat rekabet gücünü belirleyen ve ulusal refahı üreten asıl ana unsur firmalardır. Dünya ekonomisinde güçlü ve söz sahibi firmalara sahip olan ülkeler daha güçlü rekabetçi avantaja sahip olan ülkelerdir. Özelleştirme uygulamaları global ölçekte güçlü firmaları ortaya çıkardığı, elde edilen gelirlerle kamu açıklarının kapatılmasına ve ekonomik istikrarın sağlanmasına yol açtığı ve kamu kesiminin dışlama etkisini azalttığı ölçüde uluslararası rekabet gücünü artırır (Vural, 2006:194).

Kamu teşebbüslerinin özelleştirilmesi, ekonomik dönüşüm ve gelişmenin önemli bir unsuru haline gelmiştir. Özelleştirme, gelir getiren kamu teşebbüslerinden ziyade zarar eden çok sayıda kamu teşebbüslerinin özelleştirilmesindeki artan örnekler ile daha ilgi çekici konuma gelmiştir. Hem batılı sanayi ülkelerinde hem de kalkınmakta olan ülkelerdeki finansal sıkıntı çeken hükümetler, özelleştirmeyi bütçe açıklarını azaltma ve gelir yaratma aracı olarak kullanmaktadır (Rondinelli, 2003:22-24).

Birçok gelişmekte olan ülkelerdeki özelleştirme hareketi, kamu teşebbüslerine yapılan sübvansiyonlardan altyapı ve sosyal programlara yapılacak olan yatırımlara doğru kamu kaynaklarının yeniden dağılımı, gelişen özel sektörün büyüklüğünü ve dinamizmini geliştirmek ve yurtiçi ve yurtdışı yatırımları artırmak için bir gerekliliktir. Ayrıca özelleştirme ile yeniden yapılandırılan sanayi sebebiyle işinden olan çalışanlara yönelik yeni iş imkânı yaratmak için devlet tarafından ihtiyaç duyulan gelir oluşturulabilir, devletin idari sorumlulukları ve teşebbüs yönetimindeki devlet müdahaleleri yükü azaltılabilir ve tüketicilere daha etkin üretilmiş mallar sağlanabilir. Tüm bu sebeplerden dolayı özelleştirme, hem ekonomik yönden gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde mal ve hizmetlerin üretim ve dağıtımını için devlet sorumluluklarının genişlemesine yönelik alternatif bir yöntem olarak sürdürülmektedir (Rondinelli, 2003:22-24).

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) Desteklenmesi

Makroekonomik uyum politikaları ve kamu işletmelerinin özelleştirilmesi piyasa ekonomisinin etkinliğinin ve ülkenin rekabet gücünün hemen artacağı anlamına gelmemektedir. Bunların gerçekleşmesi için yeterli büyüklük ve güçte bir küçük işletme ve girişimci arzının oluşturulması gerekmektedir (Vural, 2006:194). Küçük işletmelerin büyümedeki, rekabet edebilmedeki, ihracatı ve inovasyonu gerçekleştirmedeki yetenekleri birçok faktör tarafından geliştirilmektedir (Lall, 2000):

- Seri üretim faaliyetleri yapan gelişmiş ülkelerin rekabet gücünün azalması bu ülkeleri daha yetenekli ve teknolojik üstünlüğe sahip faaliyetlerde bulunmasına doğru itmektedir.

- Hızlı ve sürekli ilerleyen teknolojik gelişmelerin neden olduğu türbülanslar, yerleşmekte olan teknolojinin ve üretimdeki ölçek ekonomilerinin, pazarlama ve Ar-Ge'nin önemli bir hal almasından önceki ilk inovasyon süreçlerinde küçük işletmelerin avantaj sağlamasını kolaylaştırmaktadır.
- Düşük teknoloji tabanlı firmalar için risk sermayesi yeteneğinin büyümesi: girişim sermayesi, özel devlet finansmanı veya uzmanlaşmış finansal hizmetler.
- Uzmanlaşmaya, özel siparişli ürünlere, küçük işletmelerin bilgi erişiminde ve işleminde karşılaştıkları handikapları azaltan teknoloji tabanlı bilgi ile yapılan kombinasyona olan talebin artması.
- Bilgisayar tabanlı teknolojileri kullanabilme, küçük işletmelerin maliyetler üzerinde doğrudan rekabet edebilmesi için daha esnek üretim birimleri sağlamaktadır.
- Rekabet baskısından dolayı büyük firmaların küçük firmalara geleneksel taşeronluğu kullanarak maliyetleri azaltmak için yaptırdığı faaliyetler yada küçük iştiraklere yaptırılan yan ürünler
- Taşımacılık ve iletişimdeki teknolojik değişiklikler, taşeron firmaların daha etkin olmalarına imkân sağlamaktadır.
- Politika değişiklikleri küçük işletmeleri cesaretlendirmektedir: gelişmiş ülkelerdeki güçlü rekabet politikaları, daha güçlü KOBİ desteği, kümelenme merkezi planları vb.
- Ticaretin serbestleştirilmesi ve yatırım hareketliliği, küçük firmalar için denizaşırı yatırımlar yapmasında yeni fırsatlar oluşturmaktadır.
- KOBİ kümelenmelerinin dinamik büyümesi, birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkenin uluslararası rekabet güçlerini artırmalarında beraber hareket etmelerini sağlamaktadır.

Sermaye artırımı, mali reform uygulamaları, idari yükleri azaltma, yönetim ve yetenek gelişiminin sağlanması, bilgi yayılımının geliştirilmesi ve piyasalara erişimin artırılması yöntemleri sayesinde küçük işletmelerin teşvik edilmesi için birçok OECD ülkesinde uzmanlaşmış kurumlar da görevlendirilmiştir (OECD, 2000). KOBİ'lerin geliştirilmesi, rekabet edebilir bir ekonomi oluşturmada çok kritik bir konumu meydana getirmektedir. KOBİ'lerin geliştirilmesine yönelik ortamın oluşturulması için devlet aşağıda sıralanmakta olan önemli rolleri gerçekleştirmelidir (Rondinelli, 2003:24-25):

- Piyasalara giriş engellerinin azaltılması ve rekabeti engelleyici davranışların ortadan kaldırılması
- Lisans ve tescile yönelik düzenleyici koşullarda karşılaşılan maliyet ve zaman aksaklıklarının azaltılması
- Küçük işletmelerin ayakta kalmasını ve büyümesini engelleyen resmi ve gayri resmi vergilerin azaltılması
- Ticari işlemler ve anlaşmazlıkları çözmek için etkin bir yasal çerçeve oluşturmak
- Firmaları ve fikri mülkiyet haklarını korumak için yasal çerçevenin güçlendirilmesi
- Küçük işletmelere karşı olumsuz ayrımcılığa sebep olan vergi yapısında reforma gidilmesi
- Küçük işletmelerin kamu ihalelerine katılmasını önleyen kamu ihale prosedür ve politikalarının revize edilmesi
- Küçük işletmelerin işçi istihdamında esnek davranabilmelerini engelleyen işgücü piyasasındaki katılıkların azaltılması
- Küçük işletmelerin bilgi ve piyasalara yönelik erişimini sağlayacak altyapının sağlanması

Çokuluslu Şirketlerin (ÇUŞ) Geliştirilmesi, Cezbedilmesi ve Elde Tutulması

“Ulusal sınırların ötesinde iktisadi faaliyet gerçekleştiren bütün şirketler uluslararası ya da çokuluslu şirketler olarak nitelendirilebilir” (Vural, 2006:195). Çokuluslu şirketler doğrudan yabancı sermaye yatırım faaliyetleri gerçekleştirerek yabancı ülkedeki fiziki sermayeye sahip olan ve bunu işleten firmalardır (Oksay, 1998). “Çokuluslu şirketler, ülkelerin sınırlarını aşmış, gereksinim duyduğu girdileri dünyanın değişik yerlerinden karşılayan, üretimini değişik ülkelerde gerçekleştiren ve ürünlerini birçok ülkeye pazarlayabilen işletmelerdir” (Aydemir ve Demirci, 2006:7). ÇUŞ'lar doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ve teknolojik gelişmelerin önemli bir kısmını gerçekleştirdikleri için rekabet gücünün gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadırlar. Bir ülke sahip olduğu ÇUŞ sayısını artırabilirse dünya ekonomisindeki rekabet gücünü de artıracaktır. Bu bağlamda, ülkeler rekabet güçlerini artırmak için çokuluslu şirketleri cezbedecek, elde tutacak ve geliştirecek politikalar izlemelidir.

Çokuluslu şirketler gerçekleştirecekleri yatırımların yerlerini belirlerken önem arz eden etkenleri dikkate almaktadırlar (Aktan ve Vural, 2004c:217):

- Ekonomik ve siyasi istikrar
- Elverişli bir iş ortamı ve uygun bir hukuki ve fiziki altyapının varlığı
- Bürokratik engellerin asgari düzeyde olması
- Elde edilen karın serbestçe yurtdışına aktarılabilme olanağı
- Ev sahibi ülkede ortaya çıkacak uyumsuzlukların uygun bir çözüm mekanizmasına bağlanması

Piyasa gelişimi ve ulusal rekabet gücü yüksek derecede, ÇUŞ yatırımlarının cezbedilmesine ve özelleştirilmiş firmaları ve KOBİ'leri uluslararası ticaret ve yatırımlarda daha aktif şekilde faaliyet göstermeleri için cesaretlendirecek iş çevresinin oluşturulmasına bağlıdır. Çokuluslu şirketlerin gerçekleştirdiği doğrudan yabancı yatırımlar gelişmekte olan ülkelerin uluslararası üretim ve piyasa ağlarına entegre olması fırsatını sağlamaktadır. ÇUŞ'lar, günümüz küresel ekonomik entegrasyon sürecinin itici gücü konumundadır (Rondinelli, 2003:26). Bu itici gücü cezbetmek adına bazı iktisadi faaliyetler (vergi tatilleri ve yatırım indirimi uygulamalarında olduğu gibi sınıflar faaliyetler), varlıklar (amortismanına tabi varlıklar), organizasyonlar (büyük-küçük işletme ayrımı) veya finansman teknikleri (borç-özkaynak ayrımı) lehine vergi kanunlarında yapılan tercihli uygulamalar olarak nitelendirilebilecek vergi teşvikleri uygulanmaktadır. İktisadi büyüme ve rekabet gücünün teşvikinde en iyi çözüm vergi sisteminin uluslararası normlara uyumlu olması ve uygun makroekonomik, yasal, yapısal ve düzenleyici bir ortam ile desteklenmesidir (Vural, 2006:196).

İnovasyon ve İnovasyon Sistemleri Gelişiminde Devlet-Sanayi Ortaklığının Oluşturulması

İnovasyon ve inovasyon sistemleri verimli bir yenileme sürecini ifade etmektedir. Bu süreç yeni mal ve hizmetleri, yeni işletme modellerini veya piyasaları, yeni üretim organizasyonu süreçlerini, yeni kabiliyetleri veya girdi kaynaklarını içermektedir. İnovasyon sistemi aynı zamanda organizasyon ağlarını, jenerasyon, difüzyon ve bilgi ve teknoloji kullanımını (sırasıyla model açıklamaları, inovasyonun hızı ve oranı ve inovasyonun ekonomik başarısını içermektedir) şekillendiren ve biçimlendiren bireyleri ve kurumları da oluşumu içerisinde bulundurmaktadır (Marklund et al., 2004). Bir inovasyon sisteminin performansı, farklı yetenek ve bilgidaki kişilerle olan iletişime ve karşılıklı etkileşime bağlıdır. İnovasyon, modern ekonomide aynı zamanda ve her yerde oluşan bir fenomendir (McClean and Pillia, 2005:209).

Uluslararası rekabet gücünü artırmak için inovasyon ve inovasyon sistemleri gelişiminde devlet-sanayi ortaklığının oluşturulması kaçınılmazdır. Bu çerçevede işletmeler ve devletler, kümelenmelerin parçaları olan diğer işletmelerle, devlet organlarıyla ve diğer paydaşlarla daha büyük başarıya ulaşmak için birlikte çalışmanın artan öneminin farkındadırlar. İnovasyona yönelik firma yeteneği, sanayileşmemiş sektör kurumlarına, teknoloji ve inovasyonu anlayan bilgi tabanlı firma ve diğer kurumlarla düzenli etkileşim içinde olan alacaklılara ve yatırımcılara, firma dışı faktörlere ve birçok ülkedeki çeşitli dışsal kurumlarla olan karşılıklı etkileşim ağı kompleksine bağlıdır. Devlet varlıkları ile firmalar arası bağlantıları kolaylaştıran ülkeler, kolaylaştıramayan ülkelere göre daha zengin; bilgi ve teknoloji kaynakları ile firmalar arasındaki etkin bağlantıya sahip ülkeler sahip olmayan ülkelere göre daha iyi konumdadırlar (Hargroves and Smith, 2005: 208-209).

İnovasyon ve inovasyon sistemleri gelişiminde devlet-sanayi ortaklığının gerçekleştirilmesinde ulusal bir inovasyon sistemi oluşturulmalıdır. Ulusal inovasyon sistemi, faaliyetleri ve etkileşimi başlatan, etkileyen, modifiye eden ve yeni teknolojileri yaygınlaştıran kamu ve özel sektördeki kurumsal ağ; üretimde etkileşim, difüzyon ve yeniliklerin kullanımı, ekonomik yararlanma ve bilgidan oluşan unsurlar ve ilişkiler; ulusal firmaların yenilikçi performanslarını biçimlendiren etkileşimlere sahip kurumlar bütünü olarak tanımlanabilir (OECD, 1997). OECD'ye göre bir ulusal inovasyon sistemi projesi, yenilikçi firmalar, yenilikçi firma ağları, kümelenmeler, beşeri kaynakların akışkanlığı, organizasyonel eşleştirmeler ve rakiplerini yakalamaya çalışan ekonomik anlayış unsurlarını bulundurmalıdır (OECD, 1999).

Ulusal inovasyon sistemi oluşturulmasında devletin yapması gereken faaliyetler aşağıdaki şekilde özetlenebilir (Hirshhorn et al., 2000):

- Sanayi, devlet ve üniversitelerdeki araştırmacılara yönelik bilgi paylaşımı ve bilgi ağını güçlendirecek altyapıyı geliştirmek.
- Teknoloji geliştirmedeki özel özel/kamu ortak çalışmalarını güçlendirecek mekanizmaları oluşturmak.

- Yeni teknolojilerin bilgi transferini artırmak için araçlar oluşturmak
- Yönetim uygulamaları, beşeri kaynaklar ve organizasyonel düzenlemelerin çeşitliliği üzerindeki bilgileri yaygınlaştırmak.
- Mükemmelleştirme Merkezleri sayesinde sanayi, devlet ve üniversitelerdeki araştırmacıların liderliğindeki işbirliklerini kolaylaştırmak ve araştırmaların ticarileştirilmesi işlemini hızlandırmak.

Vergi ve Kamu Giderleri Politikası

Uluslararası rekabet gücünü artırmayı hedefleyen politikalar öncelikle firmaların sağlıklı bir şekilde faaliyet gösterebilecekleri makro-ekonomik ortamı oluşturmalıdır. “Sürdürülebilir bir rekabet gücü artışı ekonomik istikrar ve sağlıklı bir iktisadi büyüme trendinin yakalanması halinde mümkün olabilir” (Vural, 2006:192).

Rekabet gücünü olumlu yönde etkilemeye yönelik oluşturulan vergi politikaları ile belirli sektör ve faaliyetlerde diğerlerine göre daha avantajlı bir durum ortaya çıkarılabilir, vergi yapısı sermaye birikimini değiştirmek suretiyle rekabet gücünü etkileyebilir ve teşvikler yoluyla yatırım ve sermaye faaliyetlerini desteklemede kullanılarak kaynak-sermaye birikimi ve teknolojik ilerleme açısından olumlu etkiler oluşturulabilir (Vural, 2006:193).

Kamu giderleri politikası rekabet gücü üzerinde aynı anda farklı etkiler oluşturabilmektedir. Toplam kamu giderlerinde meydana gelebilecek bir artış dışlama etkisinin ortaya çıkmasına ve böylece özel kesim yatırımlarının azalarak olumsuz bir etki oluşabilmesine neden olmaktadır. Tam tersi bir şekilde kamu giderlerindeki artış özel kesime olumlu dışal etki yapabilir ve rekabet gücünü pozitif yönde etkileyebilir (El-Khoury, 2002: 225-226). Kamu giderleri güçlü olumlu dışlama etkileri ortaya çıkarabilmekte ve bu giderlerde yapılan artışlar ile rekabet gücünde sürdürülebilir artışların yapılmasına neden olabilmektedir. Bunlar fiziki altyapı hizmetlerine (ulaşım, iletişim, enerji, bilgi teknolojileri vb.) yapılan yatırımlar ile beşeri sermayenin kalitesini artıran temel eğitim, sağlık, mesleki eğitim ve yaşam boyu eğitim giderleri, fiziki altyapının bakım onarım için yapılan kamu tüketim giderleri ile araştırma-geliştirme yönelik kamu giderlerini oluşturmaktadır (Vural, 2006:193).

SONUÇ

Bir devletin temel varlık sebebi vatandaşlarının refah seviyesini ve yaşam kalitesini yükseltmektir. Hızla küreselleşen günümüz dünya ekonomisinde bu temel varlık sebebinin yerine getirilebilmesi için devletlerin uluslararası piyasalarda rekabet edebilir güçlü firmalara sahip olması gereklidir. Çünkü rekabet eden devletler değil firmalardır. Öncelikle firmaların rekabet güçlerini artırmalarına yönelik tedbirler almaları ve uygulamaları, küreselleşen dünya ekonomisinde aktif rol oynayabilmeleri için de dinamik stratejiler geliştirmelidir. Devlet firmaların rekabet gücünü artırmak ve etkin bir biçimde çalışabilmeleri için piyasa ekonomisini destekleyen ve kuvvetlendiren stratejiler belirlemelidir. Firmalar uluslararası piyasalardaki rakiplerine kıyasla yüksek katma değere sahip ürün ve hizmetler sunmalı ve bu alanlarda uzmanlaşmalıdır. Yüksek katma değer üreten, yüksek kazanç getiren ve ekonomik büyümeye önemli derecede katkı sağlayan üretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ülkenin rekabet gücünü önemli derecede artıracaktır. Yüksek katma değere sahip ürün ve hizmetleri üretebilmek için kamu kesimi ile özel sektörün senkronize bir biçimde çalışması, üniversite-sanayi arasında güçlü bir işbirliğinin sağlanması, devletin olumlu dışsallıkları teşvik etmesi olumsuzları ise düzeltmeye yönelik politikalar izlemesi gereklidir.

Devletlerin vatandaşlarının yaşam standartlarını ve kalitesini artırabilmesi yani ülkenin uluslararası rekabet gücünü artırabilmesi için kamu kesiminin etkinliğinin artırması ve makro ekonomik reformları oluşturması gerekmektedir. Kamu kesiminin etkinliğinin artırılabilmesi için hukuki altyapının güçlendirilmesi, fiziksel ve teknolojik altyapının artırılması, ekonomik işlemleri gerçekleştiren yasal kurumların güçlendirilmesi, mülkiyet haklarının oluşturulması ve güçlendirilmesi, devletin verimliliğinin, hesap verme sorumluluğunun ve çevikliğinin artırılması (yolsuzluğu kontrol etme ve etik kurallar oluşturma, kamu yönetimini daha fazla sorumlu hale getirme, yasal kurumları güçlendirme ve devleti adem-i merkeziyetçi bir yapıya büründürme) gerekmektedir.

Uluslararası ticareti ve yatırımı genişletmek, istihdam oluşturmak, gelir ve serveti artırmak ve ülke vatandaşlarının yaşam standartlarını yükseltmek dolayısıyla ülkenin rekabet gücünü artırmak için devletler makro ekonomik reformları oluşturmak ve sürdürmek zorundadırlar. Birçok ülke açısından bu reformlar rekabetçi piyasalara yönelik

kurumsal yapının oluşturulması, yatırımları cezbetmede ticari liberizasyon ve açık ekonominin oluşturulması, sermaye birikimi ve yatırım faaliyetlerinin etkilenmesi (devlet teşebbüslerinin özelleştirilmesi, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (KOBİ) desteklenmesi, çok uluslu şirketlerin (ÇUŞ) geliştirilmesi, cezbedilmesi ve elde tutulması), inovasyon gelişiminde devlet-sanayi ortaklığının oluşturulması, özendirici maliye politikası açısından vergi ve kamu giderleri politikasından oluşmaktadır.

KAYNAKLAR

Asian Development Bank (ADB), “Governance in Asia: From Crisis to Oportunity”, Annual Report, 1998

Aktan C.Can ve İstiklal Yaşar Vural, **Rekabet Gücü ve Rekabet Stratejileri**, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yayınları, 2004a

Aktan C.Can ve İstiklal Yaşar Vural, **Rekabet Gücü ve Türkiye**, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yayınları, 2004b

Aktan C.Can ve İstiklal Yaşar Vural, **Yeni Ekonomi ve Yeni Rekabet**, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yayınları, 2004c

Aktan C.Can ve Dilek Dileyici, “Genel Olarak Altyapı Hizmetleri”, Ed. Coşkun Can Aktan, Dilek Dileyici, İstiklal Yaşar Vural, **Altyapı Ekonomisi Altyapı Hizmetlerinde Serbestleşme ve Özelleştirme**, Seçkin Yayıncılık, ss:11–20, 2005

Ardıyok Şahin, “Altyapı Hizmetlerinde Devletin Düzenleyici Rolü”, Ed. Coşkun Can Aktan, Dilek Dileyici, İstiklal Yaşar Vural, **Altyapı Ekonomisi Altyapı Hizmetlerinde Serbestleşme ve Özelleştirme**, Seçkin Yayıncılık, ss:65–80, 2005

Aydemir Muzaffer ve M. Kemal Demirci, **İşletmelerin Küreselleşme Stratejileri ve KOBİ Örneklerinde Bir Uygulama**, Gazi Kitabevi, 2006

Baron R.&Econ, **Economic Fiscal Instruments: Competitiveness Issues Related to Carbon/Energy Taxation**, AIXG, Working Paper No.14, Paris, 1997

Bertucci Guido and Adriana Alberti, “Globalization and the Role of the State: Challanges and Perspectives”
<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UN/UNPAN006225.pdf>
Erişim tarihi: (24.11.2008)

Blunck Franziska, “What is Competitiveness?”, <http://www.competitiveness.org/article/articleview/774> , Publishing date: 26.06.2006, Erişim tarihi: (08.07.2008)

Broadman Harry G. and Francesca Recanatini, “Seeds of Corruption Do Market Institutions Matter?”, **World Bank Working Paper**, No: 2368, Washington D.C., 2000

Cho Dong-Sung and Hwy-Chang Moon, **From Adam Smith to Michael Porter Evolution of Competitiveness Theory**, World Scientific, 2005

Çivi Emin, “Rekabet Gücü: Literatür Araştırması”, **Yönetim ve Ekonomi**, Cilt 8, Sayı:2, ss:21-38, 2001

Cockburn John, Eckhard Siggel, Masaoly Coulibaly, Slyvian Vezina, “Measuring Competitiveness and It’s Sources: The Case of Mali’s Manufacturing Sector”, **African Economic Policy Paper**, Discussion Paper No.16, October 1998

Demir İbrahim, “Bir Devlet Başarısızlığı Olarak Temsili Demokrasilerde Etkinsizlikler ve Sebepleri”, Ed. Coşkun Can Aktan, **En Az Devlet En İyi Devlet Devlet Başarısızlığının Anatomisi**, Çizgi Kitabevi, 2006

- Depperu Donatella and Daniele Cerrato, “Analyzing International Competitiveness at the Firm Level: Concepts and Measures”,
<http://www3.unicatt.it/unicattolica/dipartimenti/DISES/allegati/wpdepperucerrato32.pdf> Erişim tarihi: (09.07.2008)
- El-Khoury Samir, “Fiscal Policy and Macroeconomic Management”, Ed: Mohsin S. Khan, Saleh M. Nsouli, Chang-Huey Wong, **Macroeconomic Management: Programs and Policies**, , Wahington DC. IMF, pp: 201-228, 2002
European Commission (EC), **European Economy**, No: 6, 2003
- Feurer Stanley and Kazem Chaharbaghi, “Defining Competitiveness: A Holistic Approach”, **Management Decision**, Vol.32, no.2, pp: 49-58, 1994
- Garelli Stephane, “Competitiveness of Nations: The Fundamentals”, **IMD World Competitiveness Yearbook 2006**, pp: 607-618, 2006
- Ghose D. and H. Kharas, “International Competitiveness, The Demand for Exports and Real Effective Exchange Rates in Developin Countries”, **Journal of Development Economics** 41, 1993
- Grant Robert, “M., Porter’s Competitive Advantage of Nations ’: an Assessment”, **Strategic Management Journal**, Vol. 12, No. 7, pp: 535-548, 1991
- Hargroves Karlson James and Michael H. Smith, **the Natural Advantage of Nations Business Opportunities, Innovation and Governance in the 21st Century**, Earthscan London Sterling, VA, 2005
- Hirshhorn Ronald, Serge Nadeau, Someshwar Rao, “Innovation in a Knowledge-Based Economy: the Role of Government”, 2000
<http://pacific.commerce.ubc.ca/kbe/rao.pdf>
Erişim tarihi: (30.12.2008)
- Hussein Mustafa K., “Decentralisation and Development: the Malawian Experience”, **Africa Development**, Vol. XXIX, No:2, pp:106-133, 2004
- IDABC, eGovernment Observatory, **The Impact of E-government on Competitiveness, Growth and Jobs**, Background Research Paper February 2005
- International Energy Agency (IEA), Industrial Competitiveness under the European Union Emissions Trading Scheme, **IEA Information Paper**, Julia Reinaud, 2005
- Karluk S. Rıdvan, **Uluslararası Ekonomi Teori ve Politika**, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2003
- King Philip G., **International Economics and International Economic Policy**, McGraw-Hill College, 2004
- Kruger Alan B. and Mikael Lindahl, “Education for Growth in Sweden and the World”, **Swedish Economic Policy Review** 6, pp: 289-339, 1999
- Krugman Paul, “Competitiveness: A Dangerous Obsession”, **Foreign Affairs**, Vol.73, pp:28-44, 1994
- Lachmann W., “the Development Dimension of Competition Law and Policy”, **UNCTAD Series on Issues in Competition Law and Policy**, United Nations, New York and Geneva, 1999
- Lall Sanjaya, “Strengthening SMEs for International Competitiveness”, **Egyptian Centre for Economic Studies, Workshop on What Makes Your Firm Internationally Competitive**, CAIRO, March 6-8, 2000

Luthria Manjula, "Supporting Technology Generation and Diffusion at the Firm Level", Ed. Ijaz Nabi, **Building Competitive Firms: Incentives and Capabilities**, Washington, DC, USA: World Bank Publications, pp: 98-117, 2002

Marklund Göran, Rolf Nilsson, Patrik Sandgren, Jennie Granat Thorslund, Jonny Ullström, **The Swedish National Innovation System 1970–2003: A Quantitative International Benchmarking Analysis**, Vinnova Analysis VA, 2004

McClean Rob and Jaya Pillia, "From Clusters to National Systems of Innovation", in **the Natural Advantage of Nations Business Opportunities, Innovation and Governance in the 21st Century**, Edited by Karlson James Hargroves and Michael H. Smith, Earthscan London Sterling, VA, 2005

Mohamed H.E. Dato' Mustapa, "the Chancing Role of Government in Malaysia in the New Millennium", 2001
<http://unpan1un.org/intradoc/groups/public/documents/APCITY/UNPAN002294.pdf> Erişim tarihi: (24.11.2008)

Nabi Ijaz and Manjula Luthria, "Building Competitiveness: A Roadmap and Policy Guide", Ed. Ijaz Nabi, **Building Competitive Firms: Incentives and Capabilities**, Washington, DC, USA: World Bank Publications, pp: 1-28, 2002

Nachum L., G.G. Jones, J.H. Dunning, "the International Competitiveness of the UK and Its Multinational Enterprises", **Structural Change and Economic Dynamics**, pp: 277-294, 2001

NCC, **Annual Competitiveness Report 2004**, Dublin: Forfas and National Competitiveness Council (NCC), 2004

OECD, **National Innovation Systems**, 1997

OECD, **Small and Medium Enterprise, Outlook Enterprise, Industry and Services**, 2000

Oksay Suna, "Çokuluslu Şirketler Teorileri Çerçevesinde, yabancı Sermaye Yatırımlarının İncelenerek, Değerlendirilmesi", **Dış Ticaret Müsteşarlığı Dergisi**, Sayı 8, Ocak 1998

Porter Michael E., "New Global Strategies for Competitive Advantage", **Planning Review, ABI/INFORM Trade&Industry**, 1990a

Porter Michael E., **the Competitive Advantage of Nations**, Free Press, New York, 1990b

President's Commission on Industrial Competitiveness, **Report of the President's Commission on International Competitiveness**, Washington D.C., 1985

Rondinelli Dennis A., "Making Metropolitan Areas Competitive and Sustainable in the New Economy", **Journal of Urban Technology**, Volume 8, Number 1, pages 1-21, 2001

Rondinelli Dennis A., "Promoting National Competitiveness in a Globalizing Economy: the State's Changing Roles", 2003

<http://unpan1un.org/intradoc/groups/public/documents/UN/UNPAN005782.pdf>
Erişim tarihi: (12.11.2008)

Saygılıoğlu Nevzat ve Selçuk Arı, **Etkin Devlet Kurumsal Bir Tasarı ve Politika Önerisi**, Sabancı Üniversitesi Yayınları, 2002

Seyidoğlu Halil, **Uluslararası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama**, Geliştirilmiş 12. Baskı, İstanbul: Güzem Yayınları, 1998

Seyidoğlu Halil, **Uluslararası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama**, Geliştirilmiş 15. Baskı, İstanbul: Güzem Yayınları, 2003

Sharples J. and N. Milham, “Long Run Competitiveness of Australian Agriculture, Unites States Department of Agriculture, Economic Research Service”, **Foreign Agricultural Economics**, Report No.243, 1990

Shleifer Andrei, “Establishing Property Rights”, **Proceedings of the World Bank Annual Conference on Development Economics**, Washington, DC: World Bank, pp: 93-117, 1994

Sirikrai Sajee B. and John C.S. Tang, “Industrial Competitiveness Analysis: Using the Analytic Hierarchy Process”, **Journal of High Technology Management Research** 17, pp: 71-83, 2006

Soeren Kjeldsen-Kragh, **International Economics Trade and Investment**, Copenhagen Business School Press, 2002

Stolper Wolfgang F. and Samuelson Paul A., “Protecting and Real Wages” BHAGWATİ Jadish, **International Trade**, Penguin Books Inc., Harmondsworth, 1969

TÜSİAD, **Rekabet Stratejileri ve En İyi Uygulamalar: Türk Elektronik Sektörü**, Aralık-1997

Ul Haque Irfan, Ed., **Trade, Technology and International Competitiveness**, Economic Development Institute of the World Bank, EDI Development Studies, Washington D.C., 1995

Vural İ. Yaşar, “Uluslararası Rekabet Gücünün Teşvikinde Devletin Rolü”, Ed: Aktan C.Can, Dilek Dileyici, İ. Yaşar Vural, **Kamu Ekonomisi ve Kamu Politikası**, Seçkin Yayıncılık, ss:179–200, 2006

Yarbrough Beth V. and Robert M. Yarbrough, **the World Economy: Trade and Finance**, South-Western Pub., 2005

Winters L. Alan, **International Economics**, Routledge, 4th Edition, 1991

World Economic Forum, **World Competitiveness Report**, Genava: IMEDE, 1989

<http://mikro.univ.szczecin.pl/bp/pdf/45/4.pdf>

Erişim tarihi: (17.07.2008)